

Rapportage

Beleving verrommeling van Noord-Brabant

Eindhoven 20 juli 2006

Opdrachtgever:

D66 Statenfractie Noord-Brabant

Opdrachtnemer:

Yube Marketing
Postbus 8709
5605 LS Eindhoven

Voorwoord

Het rapport, dat voor u ligt, is met de grootst mogelijke zorg, aandacht en motivatie tot stand gekomen. Gedurende de maanden maart tot en met juli van 2006 zijn deze rapportage en bijbehorende onderzoeksresultaten door Hesam Fahimi en Edgar de Beule gerealiseerd.

Door grote complexiteit van het onderwerp en omvang van dit onderzoek, is meerdere malen beroep gedaan op externe deskundigen, die wij via deze weg graag willen bedanken.

Allereerst willen wij de heer Harry Arkesteijn bedanken voor zijn grote betrokkenheid, advies en vertrouwen, de heer Aart Jan Gorter voor zijn feedback en input en de overige leden van de D66 Statenfractie voor hun opmerkingen en gastvrijheid.

Verder willen wij mevrouw Eileen Platjouw en de heer Marijn Bax bedanken voor hun feedback en correcties. Natuurlijk noemen we alle marktonderzoekers die hun tijd en energie gestopt hebben in het afnemen van de enquêtes, met name Ayse Guven, Frank van der Heijden, Bram Mutsaarts Frank Rijkers en Michiel Simons.

Eindhoven, 20 juli 2006.

Samenvatting

D66 is halverwege 2005 gestart met de studie naar verrommeling in de provincie Noord-Brabant. D66 is een politieke partij die graag wil weten wat de mening van de burgers is en heeft daarom vanaf maart 2006 een onderzoek onder de bevolking van Noord-Brabant laten uitvoeren. Deze studie is uitgevoerd en gerapporteerd door Yube Marketing V.O.F. te Eindhoven.

Als hoofdvraag voor dit onderzoek is geformuleerd:

Hoe ziet, in de optiek van de Brabanders, de verrommeling van de provincie Noord-Brabant eruit?

Deze hoofdvraag is uitgewerkt in een vijftal deelvragen, die betrekking hebben op verrommeling.

Deze deelvragen zijn beantwoord door het voeren van 1.140 enquêtes, verdeeld over drie verschillende strata's in de provincie Noord-Brabant, te weten grote, middelgrote en kleine gemeenten. Deze enquêtes zijn zowel telefonisch als persoonlijk afgenomen.

Uit het onderzoek blijkt dat de Brabanders een uitgesproken mening hebben wat betreft het verliezen van het karakter van Brabant. Bijna alle ondervraagden vinden dat Brabant haar karakter niet mag verliezen. De meningen zijn echter wat betreft de identiteit en de herkenbaarheid tussen de verschillende kernen verdeeld. Het is zelfs zo dat een meerderheid vindt dat zijn / haar woonplaats niet op andere steden lijkt.

De Brabander vindt dat er meer nagedacht moet worden over het bouwen van nieuwbouwwijken. Echter moet hier wel bij worden aangemerkt dat inwoners van kleinere gemeenten het hier minder vaak mee eens zijn. Dit heeft te maken met het feit dat in kleine gemeenten relatief weinig gebouwd wordt, aldus de ondervraagden van de kleinere gemeenten. Op het moment dat er meer nagedacht wordt over nieuwbouwwijken, zullen vermoedelijk minder vaak gebouwen neergezet worden, die slecht passen in de landschappelijke context of omgeving.

Bijna tweederde van de Brabanders is van mening dat de bedrijventerreinen langs de snelweg ervoor zorgen dat Brabant haar groene karakter verliest. Zo'n 75% van de Brabanders vindt het een goede ontwikkeling om groen om de bedrijventerreinen te planten. Op deze manier wordt voorkomen dat het groene Brabantse landschap verloren gaat.

Uit het onderzoek blijkt dat ongeveer éénderde van de Brabanders van mening is dat de kernrand zones negatief worden ervaren door een buitenstaander, die de plaats binnen rijdt. Te zien is dat dit percentage hoger is in grote gemeenten. Een mogelijke oorzaak zou kunnen liggen in de continue (her)ontwikkeling van de kernrand zones in grotere steden.

Een ruime meerderheid van de Brabanders is van mening dat een niet agrarisch bedrijfspand niet in een buitengebied past. Een agrarisch bedrijfspand wel. Daaruit kan geconcludeerd worden dat de buitengebieden (met name de gebieden rondom dorpen) primair bestemd moeten blijven voor agrarische doeleinden. Er bestaat een verband tussen de hoeveelheid kilometers die gereisd worden voor woon-werkverkeer en de opvatting die men hierover heeft. Hoe meer men reist, hoe minder men het eens is met deze stelling. Tevens vindt een ruime meerderheid dat steeds vaker grote lelijke gebouwen geplaatst worden in open gebieden. Dit versterkt dat de Brabanders de opkomst van ontsierende bouwwerken in buitengebieden als negatief en storend ervaren.

Inhoudsopgave

Voorwoord	2
Samenvatting	3
Hoofdstuk 1: Inleiding	6
Hoofdstuk 2: Inhoudelijke oriëntatie	7
2.1 Inleiding	7
2.2 Deskresearch	8
Hoofdstuk 3: Onderzoeksopzet	14
3.1 Vraagstelling	14
3.2 Onderzoeksopzet	14
Hoofdstuk 4: Rapportage kwantitatief onderzoek	16
4.1 Inleiding	16
4.2 Sterk toenemende uniformiteit tussen de steden	17
4.3 Sterke toename versnippering van het landschap	18
4.4 Verschijningsvorm van bedrijventerreinen	19
4.5 Inpassing kernrand zones	20
4.6 Opkomst van ontsierende bouwwerken in buitengebieden	21
Hoofdstuk 5: Conclusie	23
Bijlagenoverzicht	26
Bronnenlijst	67

Hoofdstuk 1: Inleiding

Dit rapport is samengesteld door Hesam Fahimi en Edgar de Beule, beiden eigenaar van Yube Marketing V.O.F. te Eindhoven. Zij hebben dit rapport samen opgesteld in opdracht van de D66 Statenfractie Noord-Brabant.

De D66 Statenfractie Noord-Brabant wil door middel van dit onderzoeksrapport inzicht verkrijgen in de beleving van de Brabander, omtrent de verrommeling van de provincie.

D66 is een partij, die graag op de hoogte is van de mening van de bevolking en wil de uitslag van dit onderzoek gebruiken voor haar werkzaamheden binnen de Staten.

Hoofdstuk 2: Inhoudelijke oriëntatie

2.1 Inleiding

Het woord “verrommeling” roept direct verschillende betekenissen op. Om verwarring rondom dit begrip in het onderzoek te vermijden, wordt de betekenis van verrommeling afgebakend.

Wanneer we in dit onderzoek spreken over verrommeling, spreken we vooral over de fysieke verschijning van locaties of objecten, die irritatie oproept. De fysieke verschijning van locaties of objecten wordt in dit onderzoek uitgesplitst in vijf, in de praktijk zichtbare, locaties of situaties.

Verrommeling heeft betrekking op :

- verlies van de eigen identiteit van een plaats;
- de sterke opkomst van versnippering van het landschap;
- (het gebrek aan) landschappelijke inpassing van bedrijventerreinen;
- de kleinschalige inpassing van kernrand zones;
- de opkomst van ontsierende bouwwerken in buitengebieden.

Verrommeling betekent in dit onderzoek absoluut niet zwerfafval, vuilnis of enige andere vorm van afval of slordig gedrag.

Om verrommeling tegen te gaan heeft de provincie een relatief sterke troef in handen: het streekplan. Het streekplan is het ruimtelijk kader voor de gemeentelijke bestemmingsplannen. De provincie heeft relatief veel invloed op de wijze waarop de ruimte geordend wordt, ook wel de eerste en tweede dimensie genoemd. Echter op de derde dimensie, datgene wat uiteindelijk op de locatie verschijnt, heeft de provincie veel minder invloed.

2.2 Deskresearch

Voorafgaand aan dit onderzoek heeft D66 Statenfractie Noord-Brabant op eigen initiatief onderzoek¹ gedaan naar de gevolgen van de groei, die Noord-Brabant in de afgelopen decennia heeft doorgemaakt. De aandacht was met name gevestigd op de verrommeling van het Brabantse landschap. Volgens het onderzoek verliest Noord-Brabant haar identiteit. In de ogen van D66 is Noord-Brabant aan het verrommelen. Dat wil zeggen: slordig ogende bedrijvenlocaties, dorpsranden waar verloedering plaatsvindt en storende nieuwbouw in een open landschap.

Eveneens zijn de volgende zaken uit het hierboven genoemd onderzoek naar voren gekomen:

- Uniformiteit en versnippering

Binnen de provincie Noord-Brabant gaan enerzijds gebieden steeds meer op elkaar lijken. De randen van de verschillende steden tonen langzamerhand steeds meer hetzelfde beeld en ook de randen van de verschillende dorpen laten een grote mate van uniformiteit zien. Deze verschillen veelal niet fundamenteel van meer stedelijke wijken.

Anderzijds zien we versnippering en wel in de vorm van soms krampachtig aandoende versterkingen van de lokale identiteit. Bijvoorbeeld als de specifieke vorm van een geluidswal op de aanwezigheid van een bepaalde kern moet duiden. Of als kunstwerken op rotondes bezoekers eraan moeten herinneren dat ze zich niet in plaats B, maar in plaats A bevinden.

De krampachtigheid van dit soort lokale identiteitsversterkers werkt verrommeling in de hand. Zeker in de ogen van mensen, die zich over een grotere afstand verplaatsen.

- Landschappelijke inpassing van bedrijventerreinen

Voor de aanleg van bedrijventerreinen zijn onder andere in het streekplan richtlijnen aangegeven. Belangrijke richtlijnen zijn een goede ligging aan de hoofdinfrastructuur en efficiënt gebruik van de beschikbare ruimte. Steeds vaker zien we dan ook bedrijventerreinen langs de hoofdinfrastructuur verschijnen.

Wat vooral opvalt is het uiterlijk van deze panden. Bedrijventerreinen moeten gezien worden! En elk afzonderlijk pand het liefst ook.

- Kernrand zones

Het huidige provinciaal beleid biedt meer ruimte voor ontwikkelingen in de kernrand zones van dorpen. In het bijzonder de kleinschaligheid van de ontwikkelingen vormt hierbij een bedreiging. Steeds weer een incidentele oplossing voor een lokaal knelpunt leidt in de praktijk tot een verdere verrafeling en verrommeling van vele dorpsranden. Juist die randen zijn van invloed op de beleving van de wijde omgeving van het dorp. Zeker als er geen (verantwoorde) visie is ontwikkeld op de toekomst van de kernrand zones is de kans op verdergaand kwaliteitsverlies groot.

- Solitaire gebouwen in het buitengebied

Eén ontsierend bouwwerk in een landschappelijk open gebied kan de waardering van het hele gebied sterk negatief beïnvloeden. Dit is minder hinderlijk als de functie van het gebouw past bij de oorspronkelijke functie van het gebied, zoals bij een opslaghal voor aardappelen het geval is. Ook is de gevoelshinder minder groot wanneer we beseffen dat het eigenlijk niet anders kan. Een voorbeeld hiervan is het plaatsen van een koeltoren bij een elektriciteitscentrale.

D66 Statenfractie was na haar bevindingen uit dit onderzoek ook benieuwd naar de mening van de Brabander. Het onderzoek was dan ook aanleiding voor deze studie naar de mening van de Brabanders over de verrommeling van hun provincie.

Onlangs kwam het Ruimtelijke Planbureau in de publiciteit met haar onderzoek² naar de verrommeling van gebieden langs Nederlandse snelwegen. Zij toonde aan dat deze gebieden in hoog tempo op een chaotische manier zijn volgebouwd.

Zonder interventie op provinciaal of gemeentelijk niveau zal deze trend zich de komende jaren ook voortzetten, aangezien de huidige minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (VROM) geen maatregelen neemt om dit tegen te gaan.

Volgens de minister is dit niet de taak van de landelijke overheid, maar van gemeenten.

Doordat de gemeenten geen druk voelen van de landelijke overheid en extra bedrijvenruimte de gemeente ook extra inkomsten en werkgelegenheid biedt, wordt door veel lagere lokale overheden weinig tot niets ondernomen om dit volbouwen van gebieden langs snelwegen tegen gaan.

Tot nu toe zijn geen onderzoeken en studies uitgevoerd om te achterhalen hoe de Nederlander hier tegenaan kijkt. Lokale overheden voelen op dit gebied dus ook (nog) geen enkele druk om de handelwijze te veranderen.

De belangrijkste bevindingen uit het onderzoek van het Ruimtelijke Planbureau zijn als volgt:

Er is veel onvrede over de ruimtelijke inrichting en het ontwerp van de snelwegzone. Deze slibt dicht, verrommelt en nivelleert, waardoor een identiteitsloze omgeving ontstaat. De zichtlocaties dreigen te worden volgebouwd met 'lelijke dozen'. In sommige gebieden kan dat flink botsen met de wens om de open panorama's te behouden.

De veranderingen in de snelwegzones zijn niet alleen goed te zien, ze blijken ook uit de statistieken over wonen, werken en recreëren. De dynamiek is niet overal gelijk, ze verschilt per snelweglocatie en per gebied. Vooral in de overgangsgebieden tussen stad en land is de dynamiek opvallend.

De zichtlocaties blijken over het algemeen het meest uitgesproken profiel te hebben. Daar wordt relatief weinig gewoond en juist veel gewerkt en (nog meer) gerecreëerd. In het buitenland is de dynamiek in de snelwegzones vaak veel minder. Dat is te meer opvallend aangezien de 'corridorontwikkeling' langs de snelwegen in het Nederlandse ruimtelijk beleid altijd is afgewezen.

De defensieve traditie lijkt echter een averechts effect te hebben; de ontwikkelingen aan de snelwegen gaan door, zonder dat ze in het kader van een nieuwe visie kunnen worden geplaatst.

Het wordt daarom tijd om heldere keuzen te maken; tot welke gebieden zouden deze ruimtelijke ontwikkelingen moeten worden beperkt en aan welke randvoorwaarden moeten de ontwikkelingen daar voldoen? Op dit moment valt nog iets te kiezen.

Zo zal in het landelijk gebied vaker nadrukkelijk moeten worden gekozen voor het behoud van open panorama's. In het stedelijk gebied daarentegen mag de snelwegzone op sommige plekken meer allure krijgen, bijvoorbeeld door de dichtheid op te voeren en gebouwen nadrukkelijker richting snelweg te presenteren.

De grootste uitdaging ligt echter in de overgangszone tussen stad en land. Tot op heden worden daar de minst heldere keuzen gemaakt, terwijl juist daar de hoge dynamiek vraagt om regie.

De principes voor het vormgeven van de snelwegomgeving zijn niet zomaar te ontleen aan de traditionele planning en stedenbouw. De meeste dynamiek vindt immers plaats op plekken waarmee de ruimtelijke ordening moeite heeft: aan en voorbij de randen van het stedelijk gebied, tussen stad en land.

Ook hebben afslagen, zichtlocaties en knooppunten elk hun eigen relaties met de snelweg en trekken deze andere ontwikkelingen aan. Dit alles stelt andere eisen aan het ruimtelijk ontwerp.

Bert Stoop geeft in een bijdrage³ aan dat de verrommeling van de snelwegen al jaren voorzien is. Uit de Vijfde Nota Ruimtelijke Ordening van Pronk bleek vijf jaar geleden al dat dit zou plaatsvinden. Tot grote spijt van een aantal politici ging men toentertijd niet in discussie.

Natuur en Milieu onderzocht begin 2005 hoe de Nederlander tegen het landschap aankijkt. Hiervoor heeft zij de omwonenden van 52 beschermde gebieden in Nederland ondervraagd. In een persbericht⁴ geeft zij aan dat de ondervraagden pessimistisch tegen de toekomst van hun gebied aankijken. Ze zien het landschap verrommelen door teveel nieuwbouw van huizen en bedrijven, wegen en andere infrastructuur en zijn bang dat die ontwikkelingen alleen maar doorzetten.

De ondervraagden vinden vooral moderne gebouwen erg lelijk. Ook de toenemende horizonvervuiling, de grote drukte in de natuur, meer geluidsoverlast en het verdwijnen van koeien uit de wei ziet men als belangrijke verarming van het landschap.

Het hierboven geciteerde onderzoek sluit in eerste instantie perfect aan bij het onderzoek naar de beleving van de verrommeling van Noord-Brabant. Helaas zijn alleen de omwonenden van beschermde gebieden ondervraagd. Dit is niet de mening van alle Nederlanders. Bij het huidige onderzoek ligt het nadruk op de mening van alle Noord-Brabanders.

In mei 2003 heeft het Milieu- en Natuur Planbureau (MNP) Alterra gevraagd onderzoek te doen naar veranderingen in grondeigendom en grondgebruik met landschappelijke gevolgen⁵. De probleemstellingen, die de onderzoekers hanteerden, waren zeer relevant voor het onderzoek, dat in opdracht van D66 uitgevoerd wordt. De onderzoeksmethode is echter een totaal andere.

De onderzoekers hebben alleen deskundigen op verschillende gebieden, die betrekking hebben op milieu, natuur en beleving, ondervraagd. Daardoor zijn de conclusies uit dat onderzoek niet representatief voor de totale Nederlandse populatie.

Over de gehele linie is één resultaat echter zeker de moeite waard om te vermelden in deze literatuurstudie. Uit de literatuur en gesprekken met belevingsdeskundigen hebben de onderzoekers een antwoord gegeven op de volgende vraag:

Wat vinden mensen storend?

De volgende antwoorden werden op deze vraag gegeven:

- technische / industriële, niet-natuurlijke elementen;
- rommelig en druk;
- een rommelig erf of bedrijfsterrein;
- niet passend binnen de landschappelijke context;
- afwijking van referentiebeelden;
- de mate waarin iets spontaan, historisch is gegroeid;
- lawaai, stank en licht.

Hoofdstuk 3: Onderzoeksopzet

3.1 Vraagstelling

De centrale vraag gedurende dit onderzoek luidt:

Hoe ziet, in de optiek van de Brabanders, de verrommeling van de provincie Noord-Brabant eruit?

Het woord “verrommeling” kan, zoals omschreven in paragraaf 2.1, verschillend geïnterpreteerd worden. Deelvragen met betrekking tot de fysieke verschijning van locaties of objecten, die irritatie oproepen, zijn:

1. Hoe ervaart de Brabander de sterk toenemende uniformiteit tussen de steden?
2. Hoe ervaart de Brabander de sterke toename van versnippering van het landschap?
3. Hoe ervaart de Brabander de verschijningsvorm van de bedrijventerreinen?
4. Hoe ervaart de Brabander de inpassing van kernrand zones?
5. Hoe ervaart de Brabander de opkomst van ontsierende bouwwerken in buitengebieden?

3.2 Onderzoeksopzet

Aan de hand van de vijf deelvragen wordt gezocht naar de beleving van de Brabander betreffende de verrommeling van zijn / haar woonkern.

De eerste fase van dit onderzoek bestaat uit het afbakenen van het begrip “verrommeling”. De tweede fase van het onderzoek zal in het teken staan van de afbakening van het universum, waarop dit onderzoek betrekking heeft, namelijk “De Brabander”.

Onder het universum “De Brabander” kan worden verstaan: alle inwoners van de provincie Noord-Brabant. In dit onderzoek wordt dit universum afgebakend tot de populatie: alle inwoners van de provincie Noord-Brabant van 23 jaar of ouder. In bijlage één worden de methode van aanpak en validatie van dit onderzoek beschreven.

Hoofdstuk 4: Rapportage kwantitatief onderzoek

4.1 Inleiding

De resultaten van dit onderzoek zijn weergegeven in bijlage zes tot en met negen. Dit hoofdstuk beperkt zich tot het beschrijven van de bevindingen en het analyseren van de resultaten.

Zoals aangegeven in bijlage drie en vier is het onderzoek gehouden onder drie verschillende deelstrata. In totaal zijn 1.140 respondenten ondervraagd. Hiervan is 34% afkomstig uit grote gemeenten (stratum één), 34% uit middelgrote gemeenten (stratum twee) en 32% uit kleine gemeenten (stratum drie). Hierbij moet aangemerkt worden dat het werkelijke aantal respondenten zeer miniem afwijkt van het aantal geplande respondenten (1.162), zoals genoemd in bijlage drie. Dit had te maken met het tropische weer tijdens het weekend (10 en 11 juni 2006), waarin de laatste telefonische enquêtes's werden afgenomen. Dit heeft geen invloed op de representativiteit van dit onderzoek.

Om een evenredige verdeling over de steekproefpopulatie te krijgen en hiermee de uitslag van dit onderzoek te kunnen vertalen naar de gehele populatie Noord-Brabant van 23 jaar of ouder, heeft het onderzoek op verschillende tijdstippen plaatsgevonden. 26% van de steekproef is uitgevoerd op een werkdag tussen 10 en 17 uur, 26% op een werkdag na 17:00 uur en 49% in het weekend tussen 10 en 16 uur. Verder bestaat de onderzoekspopulatie uit 45% mannen en 55% vrouwen. Dit heeft te maken met het feit dat vrouwen over het algemeen eerder bereid zijn aan een onderzoek deel te nemen dan mannen.

In de volgende paragrafen zijn de onderzoeksresultaten per deelvraag uitgewerkt, zoals omschreven in paragraaf 3.1 van dit rapport.

4.2 Sterk toenemende uniformiteit tussen de steden

Uit het onderzoek blijkt dat bijna alle respondenten het gedeeltelijk eens of volledig eens zijn met de stelling dat Brabant haar karakter niet mag verliezen, zodat voorkomen wordt dat de provincie op de Randstad gaat lijken.

Van de ondervraagden die in Brabant geboren zijn, antwoordt 92% met eens, of volledig eens. 88% van de ondervraagden, die niet in Brabant geboren zijn, geven aan het eens of volledig eens te zijn met deze stelling. Van de ondervraagden, die niet in Brabant geboren zijn, maar daar wel langer dan vijf jaar wonen geeft 90% aan het eens of volledig eens te zijn met deze stelling. 80% van de ondervraagden, die niet langer dan vijf jaar in Brabant wonen, geven aan het hiermee eens of volledig eens te zijn. 6% geeft aan het oneens of volledig oneens te zijn met deze stelling. Verder blijkt dat hoe kleiner de gemeente is waarin men woont, hoe sterker men achter de stelling staat. In grote gemeenten is dit percentage 89%, in middelgrote gemeenten betreft dit 94% en in kleine gemeenten 97%.

	Volledig eens	Eens	Oneens	Volledig oneens	Weet ik niet
Ik vind dat Brabant haar karakter niet mag verliezen, zodat voorkomen wordt dat de provincie op de Randstad gaat lijken.	46,1%	46,8%	3,7%	1,8%	1,5%
Ik vind dat mijn woonplaats steeds meer op andere plaatsen gaat lijken.	7,0%	32,5%	48,2%	7,1%	5,2%

Iets minder dan de helft van de ondervraagden geeft aan het eens, of volledig eens te zijn met de stelling dat zijn / haar woonplaats steeds meer op andere steden gaat lijken. 42% van de ondervraagden, die in Brabant geboren zijn, geeft aan het eens of volledig eens te zijn met deze stelling. 33% van de ondervraagden, die niet in Brabant geboren zijn, geeft aan het eens of volledig eens te zijn met deze stelling. Verder blijkt dat hoe kleiner de gemeente is waar men woont, hoe hoger de score oneens of volledig oneens. In grote gemeenten is dit percentage 52%, in middelgrote gemeenten 55% en in kleine gemeenten 59%.

Verder is het zo dat wanneer men gemiddeld weinig reist per dag (minder dan tien kilometer) men vaker geen mening heeft met betrekking tot dit onderwerp.

4.3 Sterke toename versnippering van het landschap

Uit het onderzoek blijkt dat het merendeel van de ondervraagden het eens of volledig eens is met het feit dat er meer nagedacht moet worden over het ontwerp van nieuwbouwwijken. Een klein deel heeft geen mening over deze stelling (weet ik niet). Hierbij kan worden opgemerkt dat 14% van de ondervraagden, die minder dan tien kilometer reizen, geen mening heeft over dit onderwerp.

23% van de ondervraagden, die in Brabant geboren zijn, vindt dat er meer nagedacht moet worden over het ontwerp van nieuwbouwwijken. 14% van de ondervraagden, die niet in Brabant geboren zijn, geeft aan het oneens of volledig oneens te zijn met deze stelling. Verder blijkt dat hoe groter de gemeente is waarin men woont, hoe vaker men achter de stelling staat. In grote gemeenten is dit percentage 71%, in middelgrote gemeenten 70% en in kleine gemeenten 64%. Als laatste geeft 12% van de ondervraagden uit de kleine gemeenten aan geen mening (weet ik niet) te hebben met betrekking tot dit onderwerp.

	Volledig eens	Eens	Oneens	Volledig oneens	Weet ik niet
Ik vind dat over het ontwerp van nieuwbouwwijken meer nagedacht moet worden.	17,0%	51,1%	20,3%	1,9%	9,7%
Ik vind de nieuwbouwwijken in mijn gemeente mooi.	8,3%	40,3%	32,3%	10,0%	9,1%

Bijna de helft van de ondervraagden vindt de nieuwbouwwijken in zijn/haar gemeente mooi. Op deze stelling geeft een klein deel van de ondervraagden aan geen mening te hebben over dit onderwerp (weet ik niet). Het is zo dat vrouwen het hier vaker mee eens zijn dan mannen.

Ook geeft 41% van de ondervraagden uit de grotere gemeenten aan het oneens of volledig oneens te zijn met eerder genoemde stelling.

In de middelgrote gemeenten geeft 53% aan het hiermee oneens of volledig oneens te zijn. In de kleinere gemeenten is dit percentage 32%. Wel geeft 18% van de respondenten uit de kleinere gemeenten aan geen mening te hebben met betrekking

tot dit onderwerp (geen mening). In de kleinere gemeenten wordt vaak opgemerkt “dat men geen nieuwbouwwijken heeft in zijn / haar gemeente”.

Tenslotte kan worden opgemerkt dat 62% van de respondenten, die gemiddeld per dag veel kilometers reizen, aangeven het eens of volledig eens te zijn met eerder genoemde stelling.

4.4 Verschijningsvorm van bedrijfsterreinen

Het merendeel van de ondervraagden geeft aan het eens of volledig eens te zijn met het feit dat bedrijventerreinen langs de snelweg ervoor zorgen dat Brabant haar groene karakter verliest. Hierbij kan worden opgemerkt dat het grootste deel van de ondervraagden, die tussen de tien en dertig kilometer per dag reizen, het eens of volledig eens is met deze stelling. Ook wanneer men gemiddeld veel kilometers per dag reist, geeft men aan het eens of volledig eens te zijn met deze stelling. Wanneer men minder dan tien of tussen de dertig en zeventig kilometer per dag reist, valt het verschil in mening tussen eens of oneens over deze stelling te verwaarlozen.

	Volledig eens	Eens	Oneens	Volledig oneens	Weet ik niet
Bedrijventerreinen langs de snelwegen zorgen ervoor dat Brabant haar groene karakter verliest.	13,7%	47,2%	27,4%	6,0%	5,8%
Bedrijventerreinen langst de snelweg zijn prima, als ik ze maar niet zie, doordat er bijvoorbeeld groen voor gepland wordt.	15,6%	59,5%	13,0%	5,7%	6,2%

Het grootste deel van de ondervraagden geeft aan het eens of volledig eens te zijn met het feit dat bedrijventerreinen langs de snelweg prima zijn, wanneer men ze maar niet ziet, doordat er bijvoorbeeld groen voor gepland wordt. Een klein deel van de respondenten geeft aan het hiermee oneens of volledig oneens te zijn.

Verder valt op dat hoe kleiner de gemeente waar men woont, hoe meer men het eens is met eerder genoemde stelling. In de grotere gemeenten is dit percentage 69%, in middelgrote gemeenten 73% en in kleinere gemeenten 83%.

4.5 Inpassing kernrand zones

Iets meer dan de helft van de ondervraagden geeft aan het eens of volledig eens te zijn met het feit dat wanneer een buitenstaander zijn / haar woonplaats binnenrijdt de buitenstaander direct een positief beeld krijgt van zijn / haar woonplaats.

Als opmerking bij deze stelling wordt vaak gegeven “dat ligt eraan langs welke kant u mijn woonplaats binnenrijdt”.

Ruim eenderde deel van de ondervraagden geeft aan het met deze stelling oneens of volledig oneens te zijn. Ook is het zo dat hoe kleiner de gemeente waarin men woont, hoe sterker men achter de eerder genoemde stelling staat. In de grotere gemeenten bedraagt dit percentage 75%, in de middelgrote gemeenten 73% en in de kleinere gemeenten 85%.

In grote en middelgrote gemeenten geven respectievelijk 12% en 15% aan geen mening te hebben met betrekking tot dit onderwerp (weet ik niet). Dit in vergelijking met kleine gemeenten, waar 6% aangeeft geen mening te hebben.

	Volledig eens	Eens	Oneens	Volledig oneens	Weet ik niet
Wanneer een buitenstaander mijn woonplaats binnenrijdt, krijgt hij/zij direct een positief beeld van mijn woonplaats.	9,2%	45,4%	32,0%	2,4%	11,0%

4.6 Opkomst van ontsierende bouwwerken in buitengebieden

Het merendeel van de respondenten geeft aan het eens of volledig eens te zijn met het feit dat een agrarisch pand past in een buitengebied en een ander soort bedrijfspand niet. Het zijn juist de vrouwelijke respondenten die dit vinden. Zij antwoordden voor 66% met eens of volledig eens. Van de ondervraagde mannen antwoordde 56% eens of volledig eens.

Ook of men in Brabant geboren is, heeft invloed op deze stelling. 64% van de ondervraagden, die in Brabant geboren is, geeft aan het eens of volledig eens te zijn met deze stelling. Ongeveer de helft van de ondervraagden, die niet in Brabant geboren zijn, geeft aan het hiermee eens of volledig eens te zijn.

Naarmate wanneer de gemeente waarin men woont kleiner is, is men het vaker eens met de eerder genoemde stelling. In de grotere gemeenten bedraagt dit percentage 57%, in middelgrote gemeenten 61% en in de kleinere gemeenten 67%.

Ten slotte kan worden opgemerkt dat hoe minder men reist, hoe vaker men het eens is dat een agrarisch pand beter in een buitengebied past dan een niet agrarisch bedrijfspand. Van de ondervraagden, die minder dan tien kilometer per dag reizen, geeft 71% aan het eens of volledig eens te zijn met deze stelling. Van de respondenten, die tien tot dertig kilometer reizen, is 61% het met de stelling eens of volledig eens. Van de ondervraagden die dertig tot vijftig kilometer per dag reizen geven 57% aan het eens of volledig eens te zijn. Wanneer ondervraagden tussen vijftig en zeventig kilometer per dag reizen, geven 49% aan het hier mee eens of volledig eens te zijn. Van de respondenten, die méér dan zeventig kilometer per dag moeten reizen, is 35% het met deze stelling eens of volledig eens.

Het merendeel van de ondervraagden geeft aan het eens of volledig eens te zijn met de stelling dat men zich enorm stoort aan het feit dat er steeds vaker grote, lelijke gebouwen in open gebieden worden gebouwd. Het zijn juist de mannen die dit vinden (68%). Bij de vrouwen is dit percentage 56%.

Verder is te zien dat in de kleinere gemeenten men vaker geen mening heeft met betrekking tot dit onderwerp (weet ik niet). In de grotere en middelgrote gemeenten bedragen deze percentages respectievelijk 3% en 5%. In de kleine gemeenten 15%.

Het merendeel van de ondervraagden geeft aan het eens of volledig eens te zijn met het feit dat wanneer men gebouwen in een open gebied neerzet, die ook nog eens de identiteit van zijn / haar woonplaats versterken, deze gebouwen best zichtbaar mogen zijn. Op deze stelling heeft 9% geen mening (weet ik niet). Iets meer dan drievierde van de ondervraagden die niet in Brabant geboren zijn geeft aan het hiermee eens of volledig eens te zijn. Bij de ondervraagden welke wel in Brabant geboren zijn is deze score iets lager.

Verder blijkt dat hoe groter de gemeente, waarin men woont, hoe meer men het eens is met eerder genoemde stelling. In de grotere gemeenten bedraagt dit percentage 75%, in de middelgrote gemeenten 70% en in de kleinere gemeenten 65%.

	Volledig eens	Eens	Oneens	Volledig oneens	Weet ik niet
Een agrarisch pand past in een buitengebied, een ander soort bedrijfspand niet.	13,5%	48,2%	27,9%	4,4%	6,1%
Steeds vaker bouwt men grote, lelijke gebouwen in open gebieden. Dit stoort mij enorm.	16,1%	45,3%	28,3%	3,0%	7,3%
Wanneer men gebouwen in open gebieden neerzet, die ook nog eens de identiteit van mijn woonplaats versterken, mogen deze best zichtbaar zijn.	9,7%	60,3%	18,8%	2,6%	8,6%

Van de ondervraagden in dit onderzoek is 76% in Brabant geboren. Van de 24%, die niet in Brabant geboren is, woont 88% intussen al langer dan vijf jaar in Brabant.

Hoofdstuk 5: Conclusie

Onderstaand de conclusies, zoals voortgekomen uit de uitwerkingen van het onderzoek.

De identiteit van Brabant staat nog niet onder druk:

Uit het onderzoek blijkt dat de Brabanders een uitgesproken mening hebben wat betreft het verliezen van het karakter van Brabant. Bijna alle ondervraagden vinden dat Brabant haar karakter niet mag verliezen. De meningen zijn echter wat betreft de identiteit en de herkenbaarheid tussen de verschillende kernen verdeeld. Het is zelfs zo dat een meerderheid vindt dat zijn / haar woonplaats niet op andere kernen lijkt. Hieruit kan geconcludeerd worden dat de Brabanders niet willen dat er uniformiteit ontstaat tussen de steden en dat ze tevens vinden dat dit nog niet het geval is.

Wanneer de gemeente waar men leeft kleiner is ervaart de Brabander vaker het verlies van identiteit. Als laatste is te zien dat Brabanders, die weinig reizen, vaker geen mening hebben met betrekking tot dit onderwerp.

De Brabander ervaart de versnippering van het landschap:

De Brabander vindt dat er meer nagedacht moet worden over het bouwen van nieuwbouwwijken. Echter moet hier wel bij worden aangemerkt dat inwoners van kleinere gemeenten het hier minder vaak mee eens zijn. Dit heeft te maken met het feit dat in kleine gemeenten relatief weinig gebouwd wordt, aldus de ondervraagden van de kleinere gemeenten. Op het moment dat er meer nagedacht wordt over nieuwbouwwijken, zullen vermoedelijk minder vaak gebouwen neergezet worden, die slecht passen in de landschappelijke context of omgeving.

Brabanders die weinig reizen, hebben vaker geen mening hebben met betrekking tot dit onderwerp.

De huidige bedrijventerreinen tasten het groene karakter van Brabant aan:

Bijna tweederde van de Brabanders is van mening dat de bedrijventerreinen langs de snelweg ervoor zorgen dat Brabant haar groene karakter verliest. Zo'n 75% van de Brabanders vindt het een goede ontwikkeling om groen om de bedrijventerreinen te planten. Op deze manier wordt voorkomen dat het groene Brabantse landschap verloren gaat.

Kernrand zones worden enigszins verschillend ervaren:

Uit het onderzoek blijkt dat ongeveer éénderde van de Brabanders van mening is dat de kernrand zones negatief worden ervaren door een buitenstaander, die de plaats binnen rijdt. Te zien is dat dit percentage hoger is in grote gemeenten. Een mogelijke oorzaak zou kunnen liggen in de continue (her)ontwikkeling van de kernrand zones in grotere steden.

Niet agrarische bedrijfspanden oorzaak ontsiering:

Een ruime meerderheid van de Brabanders is van mening dat een niet agrarisch bedrijfspand niet in een buitengebied past. Een agrarisch bedrijfspand wel. Daaruit kan geconcludeerd worden dat de buitengebieden (met name de gebieden rondom dorpen) primair bestemd moeten blijven voor agrarische doeleinden. Er bestaat een verband tussen de hoeveelheid kilometers die gereisd worden voor woon-werkverkeer en de opvatting die men hierover heeft. Hoe meer men reist, hoe minder men het eens is met dit onderwerp. Tevens vindt een ruime meerderheid dat steeds vaker grote lelijke gebouwen geplaatst worden in open gebieden. Dit versterkt dat de Brabanders de opkomst van ontsierende bouwwerken in buitengebieden als negatief en storend ervaren.

Wat verder opvalt is dat 70% van de Brabanders van mening is dat nieuwbouw, die ook nog eens de identiteit van hun woonplaats versterkt, passend is in buitengebieden. Dit bevestigt dat minder lukraak ontworpen en gebouwd moet worden. Er moet meer nagedacht worden over gebouwen en de (ruimtelijke) gevolgen van een gebouw of een groep van gebouwen in het buitengebied. Gezien de representativiteit van de populatie, mag deze uitslag vertaald worden naar de gehele Brabantse populatie van drieëntwintig jaar en ouder. Dit betekent dat de

resultaten, die verkregen zijn door het afnemen van enquêtes onder 1.140 Brabanders van drieëntwintig jaar of ouder, gebruikt mogen worden voor het doen van uitspraken over de gehele populatie Noord-Brabant van 23 jaar of ouder. Dit met een betrouwbaarheidspercentage van 95% en een alfa van 0,05.

Bijlagenoverzicht

Bijlage 1:	Methode van aanpak en validatie.....	27
Bijlage 2:	Overzicht specificaties gemeenten Noord-Brabant	31
Bijlage 3:	Output aselecte steekproef trekking SPSS	34
Bijlage 4:	Enquête verdeling over populatie.....	36
Bijlage 5:	Vragenlijst (enquête)	38
Bijlage 6:	Onderzoeksresultatenoverzicht.....	39
Bijlage 7:	Kruistabel: Geslacht - Stellingen	57
Bijlage 8:	Kruistabel: KM - Stellingen	60
Bijlage 9:	Kruistabel: Geboren in Brabant - Stellingen	64

Bijlage 1:   Methode van aanpak en validatie

Methodische karakteristieken van het onderzoek

Het onderzoek naar de beleving van de verrommeling van Brabant is exploratief van aard. Het onderzoek geeft antwoord op de hoofdonderzoeksvraag, zoals omschreven in paragraaf 3.1. De steekproef, die gebruikt wordt gedurende het onderzoek, is een gestratificeerde aselechte. Dit zal hieronder worden toegelicht.

Populatie / steekproef

Zoals omschreven in paragraaf 3.2 bestaat het universum van dit onderzoek uit alle inwoners van de provincie Noord-Brabant. De populatie voor dit onderzoek is afgebakend tot alle inwoners van de provincie Noord-Brabant van 23 jaar of ouder. Dit is gedaan omdat verwacht wordt dat zij, vanwege hun leeftijd, meer nagedacht hebben over het onderwerp ‘verrommeling’.

Om een representatieve uitslag van alle inwoners van de provincie Noord-Brabant te krijgen, is gekozen voor het uitvoeren van een gestratificeerde aselechte steekproef. De keuze voor het indelen van de populatie in verschillende strata is voortgekomen uit het verwachte verschil tussen landelijke en stedelijke gebieden.

De verschillende strata zijn onderverdeeld in drie categorieën, gebaseerd op inwonersaantallen per gemeente (universum). Het totale aantal inwoners van de provincie Noord-Brabant bedraagt 2.414.574. In bijlage twee is een overzicht te vinden met de specificaties per gemeente. Alle 68 gemeenten zijn van klein naar groot geordend, waarna steeds éénderde deel van de geordende lijst als stratum wordt aangemerkt. Zo ontstaat er een duidelijke indeling van kleine, middelgrote en grote gemeenten in Noord-Brabant.

Stratum 1:

Van Helmond (85.829 inwoners) tot en met Eindhoven (208.455 inwoners). De totale populatie van deze strata bedraagt 797.434 personen.

Stratum 2:

Van Boxmeer (29.158 inwoners) tot en met Roosendaal (77.734 inwoners). De totale populatie van deze strata bedraagt 806.558 personen.

Stratum 3:

Van Baarle Nassau (6.581 inwoners) tot en met Sint-Michielsgestel (27.902 inwoners). De totale populatie van deze strata bedraagt 810.582 personen.

Elk stratum krijgt dezelfde vragenlijst voorgelegd, maar wordt wel als afzonderlijke groep geënquêteerd. Dit onderzoek wordt uitgevoerd met een betrouwbaarheidspercentage van 95% en een alfa van 0,05. Dit komt neer op een steekproef van 384 respondenten per stratum, ofwel 1.152 respondenten over het gehele onderzoek (drie strata). Omdat we te maken hebben met verschillende dorpen en steden binnen de verschillende strata, komt het totaal aantal respondenten neer op 1.162 stuks (zie bijlage drie).

Om een representatief beeld te krijgen van de gehele populatie is ervoor gekozen om het statistische verwerkingsprogramma SPSS (v.13.0) aselekt aan te laten wijzen welke gemeenten binnen de steekproef vallen.

De output van dit programma is te vinden in bijlage drie. Hierin is af te lezen dat de computer aselekt gekozen heeft om per stratum de volgende gemeenten te enquêteren:

Stratum 1:

- Gemeente Breda;
- Gemeente Tilburg;
- Gemeente Eindhoven.

Stratum 2:

- Gemeente Moerdijk;
- Gemeente Oss;
- Gemeente Etten-Leur.

Stratum 3:

- Gemeente Alphen-Chaam;
- Gemeente Haaren;
- Gemeente Sint-Michielsgestel.

Stratum twee en drie bestaan uit verschillende dorpen en steden, samengevoegd in één gemeente. Stratum één bestaat uit één grote stad, verdeeld in stadsdelen.

De verdeling van de enquêtes over de verschillende populaties is terug te vinden in bijlage vier, volumeplanning.

Beschrijving en verantwoording onderzoeksinstrument

De enquête, die afgenomen wordt onder de populatie, zoals hierboven omschreven, is terug te vinden in bijlage vijf.

Om een zo representatief mogelijk beeld te krijgen, worden de enquêtes in stratum één en twee, die persoonlijk worden afgenomen, op verschillende momenten onderzocht. Daarnaast worden Stratum twee en drie onderverdeeld in delen, die worden gevormd door de verschillende dorpen en steden in de betreffende gemeente. Bij Stratum twee en drie worden de enquêtes steeds aselect, telefonisch afgenomen.

Alleen de enquêtes in de gemeente Etten-Leur, stratum twee, worden in het centrum van de stad, persoonlijk afgenomen. Dit omdat deze plaats makkelijk per openbaar vervoer bereikbaar is. Bij stratum één worden de enquêtes persoonlijk afgenomen in het centrum van de betreffende stad (gemeente).

Dit om de onderzoekskosten te drukken en omdat geen verschil in respons te verwachten is, wanneer deze enquête persoonlijk of telefonisch wordt afgenomen.

Bij het afnemen van de enquêtes worden de interviewers vooraf gebriefd. Zij kunnen gebruikmaken van een script als handleiding bij het uitvoeren van het onderzoek.

Data verzameling

De lijst met inwoneraantallen per gemeente is als input voor de uitvoering van dit onderzoek gebruikt. Deze lijst is als PDF bestand aangeleverd door mevrouw Chimène Peny van de provincie Noord-Brabant. De data uit dit bestand zijn overgezet naar een Excel bestand en later geïmplementeerd in SPSS. Dit programma heeft vervolgens, zoals eerder aangegeven, aselect bepaald welke gemeenten tot de steekproef van dit onderzoek behoren.

Voor het uitvoeren van de telefonische enquêtes wordt gebruik gemaakt van de telefoongidsen (KPN Telecom) van de betreffende gemeenten.

Gegevensverwerking

Bij het afnemen van de telefonische enquêtes worden de uitslagen direct ingevoerd in het statistische analyse programma SPSS. De gegevens, die vergaard worden tijdens het afnemen van de persoonlijke enquêtes, worden op papier ingevuld, waarna ze op een later tijdstip worden geïmplementeerd in SPSS.

Wanneer alle uitslagen zijn geïmplementeerd in SPSS zal met behulp van dit programma een overzicht van de uitslagen uitgedraaid worden. Deze uitslag dient als input voor de “analyse en conclusiefase” van dit onderzoek.

Bijlage 2: Overzicht specificaties gemeenten Noord-Brabant

Gemeentespecificaties per januari 2006

Gemeente	Inwoners	Cummulatief	Strata	Filter SPSS
Baarle Nassau	6.581	6.581	3	
Lith	6.723	13.304	3	
Boekel	9.412	22.716	3	
Alphen-Chaam	9.513	32.229	3	YES
Mill en Sint Hurbert	11.047	43.276	3	
Maasdonk	11.360	54.636	3	
Sint Anthonis	11.710	66.346	3	
Aalburg	12.164	78.510	3	
Reusel-De Mierden	12.301	90.811	3	
Grave	12.858	103.669	3	
Haaren	13.914	117.583	3	YES
Woudrichem	14.404	131.987	3	
Landerd	14.821	146.808	3	
Hilvarenbeek	15.072	161.880	3	
Son en Breugel	15.136	177.016	3	
Heeze-Leende	15.207	192.223	3	
Asten	16.261	208.484	3	
Waalre	16.477	224.961	3	
Sint-Oedenrode	16.928	241.889	3	
Oirschot	17.904	259.793	3	
Bergeijk	18.100	277.893	3	
Someren	18.113	296.006	3	
Eersel	18.295	314.301	3	
Bladel	19.265	333.566	3	
Cranendonck	20.039	353.605	3	
Zundert	20.750	374.355	3	
Geertruidenberg	20.856	395.211	3	
Woensdrecht	21.217	416.428	3	
Laarbeek	21.642	438.070	3	
Goirle	22.392	460.462	3	
Rucphen	22.527	482.989	3	
Loon op Zand	22.918	505.907	3	

Gemeente	Inwoners	Cummulatief	Strata	Filter SPSS
Schijndel	22.990	528.897	3	
Nuenen c.a.	23.182	552.079	3	
Steenbergen	23.435	575.514	3	
Cuijk	24.223	599.737	3	
Gilze en Rijen	25.196	624.933	3	
Vught	25.239	650.172	3	
Dongen	25.533	675.705	3	
Oisterwijk	25.917	701.622	3	
Werkendam	26.518	728.140	3	
Drimmelen	26.658	754.798	3	
Gemert-Bakel	27.882	782.680	3	
Sint-Michielsgestel	27.902	810.582	3	YES

Boxmeer	29.158	839.740	2	
Best	29.215	868.955	2	
Bernheze	29.216	898.171	2	
Boxtel	29.520	927.691	2	
Halderberge	29.537	957.228	2	
Valkenswaard	31.057	988.285	2	
Deurne	32.003	1.020.288	2	
Moerdijk	36.785	1.057.073	2	YES
Veghel	36.893	1.093.966	2	
Geldrop-Mierlo	37.846	1.131.812	2	
Etten-Leur	39.860	1.171.672	2	YES
Uden	40.188	1.211.860	2	
Veldhoven	42.768	1.254.628	2	
Heusden	43.051	1.297.679	2	
Waalwijk	45.708	1.343.387	2	
Oosterhout	52.921	1.396.308	2	
Bergen op Zoom	66.298	1.462.606	2	
Oss	76.800	1.539.406	2	YES
Roosendaal	77.734	1.617.140	2	

Helmond	85.829	1.702.969	1	
s-Hertogenbosch	133.978	1.836.947	1	

Gemeente	Inwoners	Cummulatief	Strata	Filter SPSS
Breda	169.035	2.005.982	1	YES
Tilburg	200.137	2.206.119	1	YES
Eindhoven	208.455	2.414.574	1	YES
	2.414.574	2.414.574		

<i>Maximale strata grens</i>	
Strata 1	804.858
Strata 2	1.609.716
Strata 3	2.414.574

Bijlage 3: Output aselecte steekproef trekking SPSS

	categorie1	filter_\$
1	Baarle Nassau	0
2	Lith	0
3	Boekel	0
4	Alphen-Chaam	1
5	Mill en Sint Hurbert	0
6	Maasdonk	0
7	Sint Anthonis	0
8	Aalburg	0
9	Reusel-De Mierden	0
10	Grave	0
11	Haaren	1
12	Woudrichem	0
13	Landerd	0
14	Hilvarenbeek	0
15	Son en Breugel	0
16	Heeze-Leende	0
17	Asten	0
18	Waalre	0
19	Sint-Oedenrode	0
20	Oirschot	0
21	Bergeijk	0
22	Someren	0
23	Eersel	0
24	Bladel	0
25	Cranendonck	0
26	Zundert	0
27	Geertruidenberg	0
28	Woensdrecht	0
29	Laarbeek	0
30	Goirle	0
31	Rucphen	0
32	Loon op Zand	0
33	Schijndel	0
34	Nuenen c.a.	0
35	Steenbergen	0
36	Cuijk	0
37	Gilze en Rijen	0
38	Vught	0
39	Dongen	0
40	Oisterwijk	0
41	Werkendam	0
42	Drimmelen	0
43	Gemert-Bakel	0
44	Sint-Michielsgestel	1

	Categorie2	filter_\$
1	Boxmeer	0
2	Best	0
3	Bernheze	0
4	Boxtel	0
5	Halderberge	0
6	Valkenswaard	0
7	Deurne	0
8	Moerdijk	1
9	Veghel	0
10	Geldrop-Mierlo	0
11	Etten-Leur	1
12	Uden	0
13	Veldhoven	0
14	Heusden	0
15	Waalwijk	0
16	Oosterhout	0
17	Bergen op Zoom	0
18	Oss	1
19	Roosendaal	0

	categorie3	filter_\$
1	Helmond	0
2	s-Hertogenbosch	0
3	Breda	1
4	Tilburg	1
5	Eindhoven	1

Bijlage 4: Enquête verdeling over populatie

Volumeplanning, onderzoek D66 “verrommeling Noord-Brabant”

Persoonlijk op locatie					
Plaats	Aantal survey	WD 10-16	WD 18-21	WK 10-16	WK 18-21
Breda	128	32	32	32	32
Tilburg	128	32	32	32	32
Eindhoven	128	32	32	32	32
	384				
Etten-Leur	128	32	32	32	32
	128				

Telefonisch			
Plaats	Aantal survey	WD 17-21	WK 10-16
Alphen	22	11	11
Bavel AC	22	11	11
Chaam	22	11	11
Galder	22	11	11
Strijbeek	22	11	11
Ulvenhout AC	22	11	11
	132		
Biezenmortel	32	16	16
Esch	32	16	16
Haaren	32	16	16
Helvoirt	32	16	16
	128		
Sint-Michielsgestel	32	16	16
Gemonde	32	16	16
Berlicum	32	16	16
Den Dungen	32	16	16
	128		
Zevenbergen	12	6	6
Zevenberschenhoek	12	6	6
Langeweg	12	6	6
Klundert	12	6	6

Telefonisch			
Plaats	Aantal survey	WD 17-21	WK 10-16
Moerdijk	12	6	6
Noordhoek	12	6	6
Standaardbuiten	12	6	6
Fijnaart	12	6	6
Heiningen	12	6	6
Willemstad	12	6	6
Helwijk	12	6	6
	132		
Oss	26	13	13
Berghem	26	13	13
Herpen	26	13	13
Ravenstein	26	13	13
Megen	26	13	13
	130		

Steekproefsomvang	
Strata 1	384
Strata 2	390
Strata 3	388
	1162

Capaciteitsomvang	
Persoonlijk	512
Telefonisch	650
	1162

Bijlage 5: Vragenlijst (enquête)

Strata-indeling	1 / 2 / 3
Woonplaats	_____
Geslacht	man / vrouw

Zou u zo vriendelijk willen zijn bij de volgende stellingen aan te geven in hoeverre u het hiermee eens of oneens bent?

		Volledig eens	Eens	Oneens	Volledig oneens	Weet ik niet
1.	Ik vind dat Brabant zijn karakter niet mag verliezen, zodat voorkomen wordt dat de provincie op de Randstad gaat lijken.	☐	☐	☐	☐	☐
2.	Ik vind dat mijn woonplaats steeds meer op andere plaatsen gaat lijken.	☐	☐	☐	☐	☐
3.	Ik vind dat over het ontwerp van nieuwbouwwijken meer nagedacht moet worden.	☐	☐	☐	☐	☐
4.	Ik vind de nieuwbouwwijken in mijn gemeente mooi.	☐	☐	☐	☐	☐
5.	Wanneer een buitenstaander mijn woonplaats binnenrijdt, krijgt hij/zij direct een positief beeld van mijn woonplaats.	☐	☐	☐	☐	☐
6.	Bedrijventerreinen langs de snelwegen zorgen ervoor dat Brabant haar groene karakter verliest.	☐	☐	☐	☐	☐
7.	Bedrijventerreinen langs de snelweg zijn prima, als ik ze maar niet zie, doordat er bijvoorbeeld groen voor gepland wordt.	☐	☐	☐	☐	☐
8.	Een agrarisch pand past in een buitengebied, een ander soort bedrijfspand niet.	☐	☐	☐	☐	☐
9.	Steeds vaker bouwt men grote, lelijke gebouwen in open gebieden. Dit stoort mij enorm.	☐	☐	☐	☐	☐
10.	Wanneer men gebouwen in open gebieden neerzet, die ook nog eens de identiteit van mijn woonplaats versterken, mogen deze best zichtbaar zijn.	☐	☐	☐	☐	☐

Hoeveel km reist u gemiddeld per dag naar uw werk of opleiding?	<10 / 10-30 / 30-50 / 50-70 / >70
Bent u in Brabant geboren?	Ja / Nee
Zo nee, woont u langer dan 5 jaar in Brabant?	Ja / Nee

Opmerkingen;

Bijlage 6:   Onderzoeksresultatenoverzicht

Totaaloverzicht uitslagen

Strata

		Frequency	Percent	Valid Percent
Valid	Strata 1	384	33,7	33,7
	Strata 2	392	34,4	34,4
	Strata 3	364	31,9	31,9
	Total	1140	100,0	100,0

Woonplaats

		Frequency	Percent	Valid Percent
Valid	Eindhoven	128	11,2	11,2
	Breda	128	11,2	11,2
	Tilburg	128	11,2	11,2
	Etten-Leur	128	11,2	11,2
	Oss	132	11,6	11,6
	Moerdijk	132	11,6	11,6
	Sint-Michielsgestel	116	10,2	10,2
	Haaren	116	10,2	10,2
	Alphen-Chaam	132	11,6	11,6
	Total	1140	100,0	100,0

Momenten van afname

		Frequency	Percent	Valid Percent
Valid	Week (voor 17.00)	293	25,7	25,7
	Week (na 17.00)	293	25,7	25,7
	Weekend	554	48,6	48,6
	Total	1140	100,0	100,0

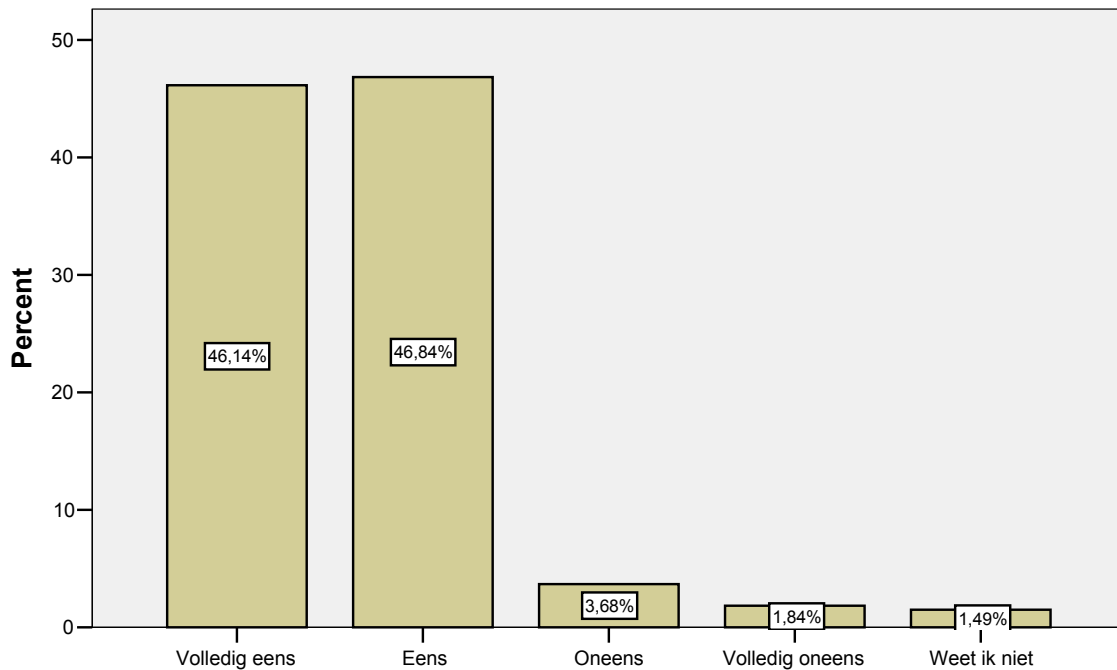

Geslacht

		Frequency	Percent	Valid Percent
Valid	Man	507	44,5	45,3
	Vrouw	613	53,8	54,7
	Total	1120	98,2	100,0
Missing	System	20	1,8	
Total		1140	100,0	

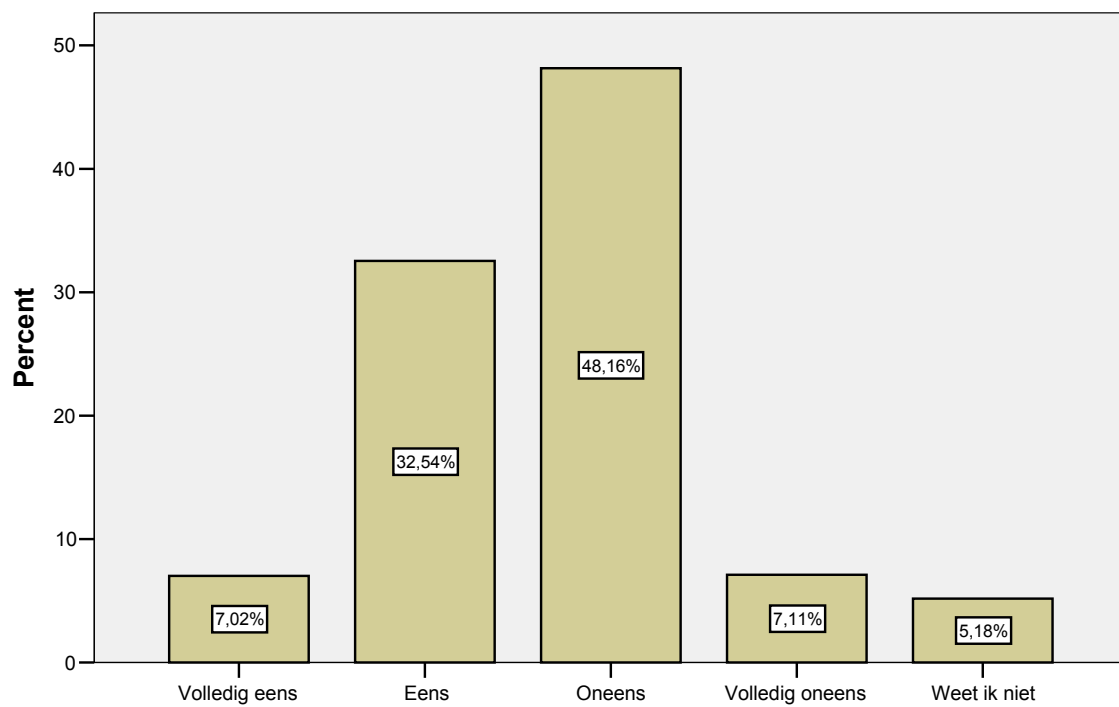
Ik vind dat Brabant zijn karakter niet mag verliezen, zodat voorkomen wordt dat de provincie op de Randstad gaat lijken.

		Frequency	Percent	Valid Percent
Valid	Volledig eens	526	46,1	46,1
	Eens	534	46,8	46,8
	Oneens	42	3,7	3,7
	Volledig oneens	21	1,8	1,8
	Weet ik niet	17	1,5	1,5
	Total	1140	100,0	100,0

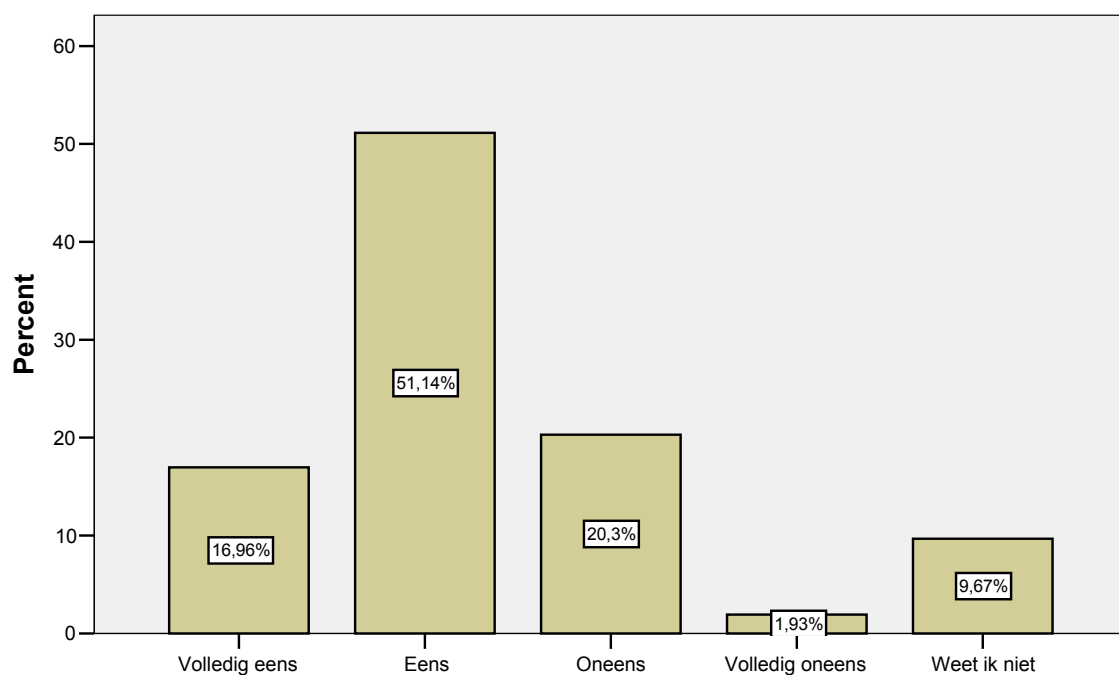
Ik vind dat mijn woonplaats steeds meer op andere plaatsen gaat lijken.

		Frequency	Percent	Valid Percent
Valid	Volledig eens	80	7,0	7,0
	Eens	371	32,5	32,5
	Oneens	549	48,2	48,2
	Volledig oneens	81	7,1	7,1
	Weet ik niet	59	5,2	5,2
	Total	1140	100,0	100,0

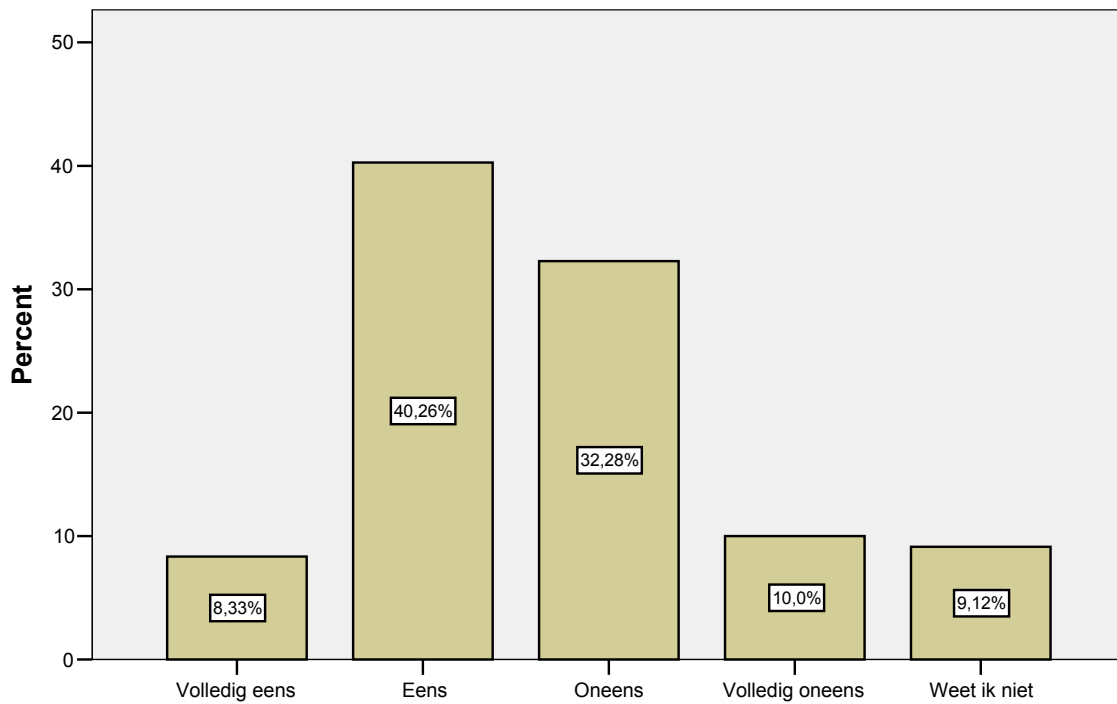
Ik vind dat over het ontwerp van nieuwbouwwijken meer nagedacht moet worden.

		Frequency	Percent	Valid Percent
Valid	Volledig eens	193	16,9	17,0
	Eens	582	51,1	51,1
	Oneens	231	20,3	20,3
	Volledig oneens	22	1,9	1,9
	Weet ik niet	110	9,6	9,7
	Total	1138	99,8	100,0
Missing	System	2	0,2	
Total		1140	100,0	

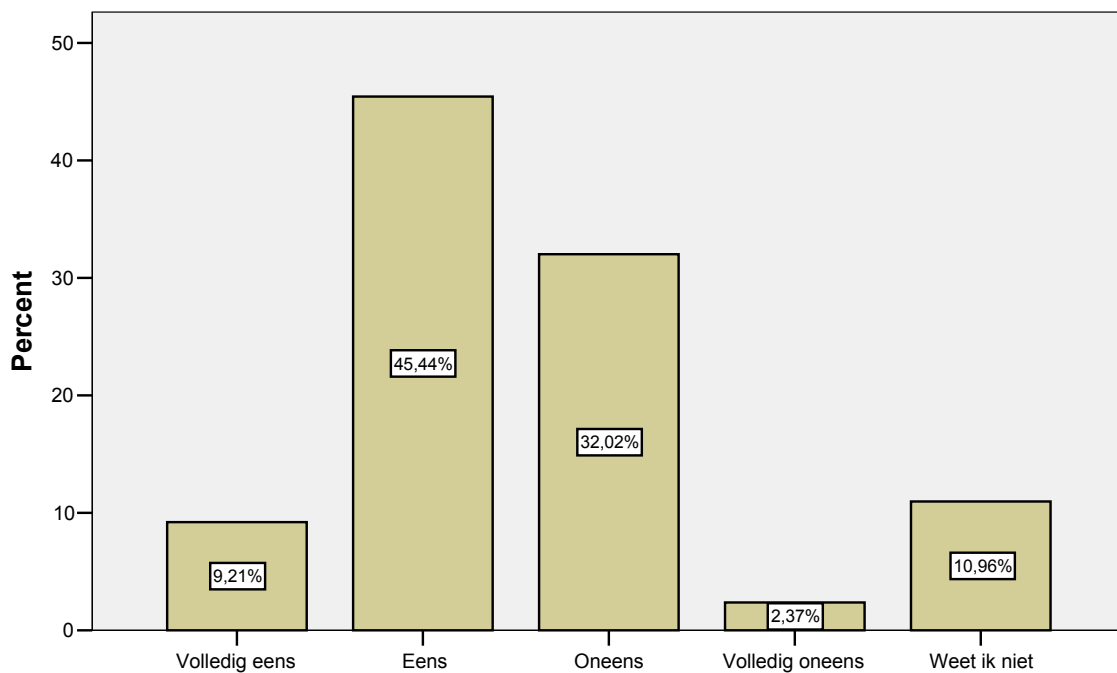
Ik vind de nieuwbouwwijken in mijn gemeente mooi.

		Frequency	Percent	Valid Percent
Valid	Volledig eens	95	8,3	8,3
	Eens	459	40,3	40,3
	Oneens	368	32,3	32,3
	Volledig oneens	114	10,0	10,0
	Weet ik niet	104	9,1	9,1
	Total	1140	100,0	100,0

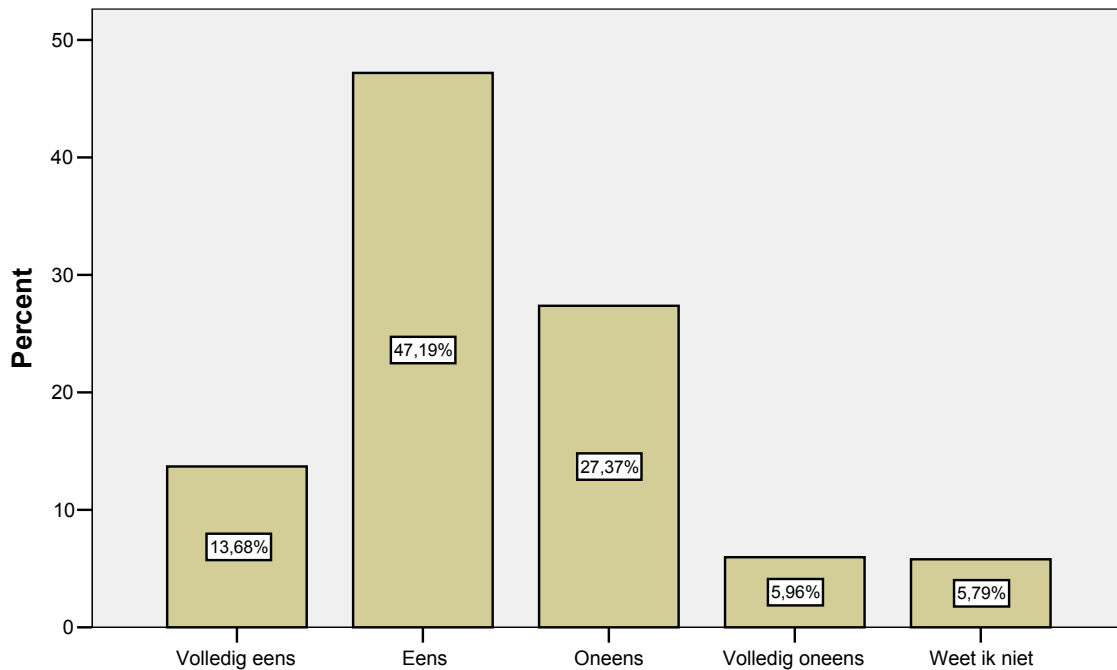
Wanneer een buitenstaander mijn woonplaats binnenrijdt, krijgt hij/zij direct een positief beeld van mijn woonplaats.

	Frequency	Percent	Valid Percent
Valid Volledig eens	105	9,2	9,2
Eens	518	45,4	45,4
Oneens	365	32,0	32,0
Volledig oneens	27	2,4	2,4
Weet ik niet	125	11,0	11,0
Total	1140	100,0	100,0

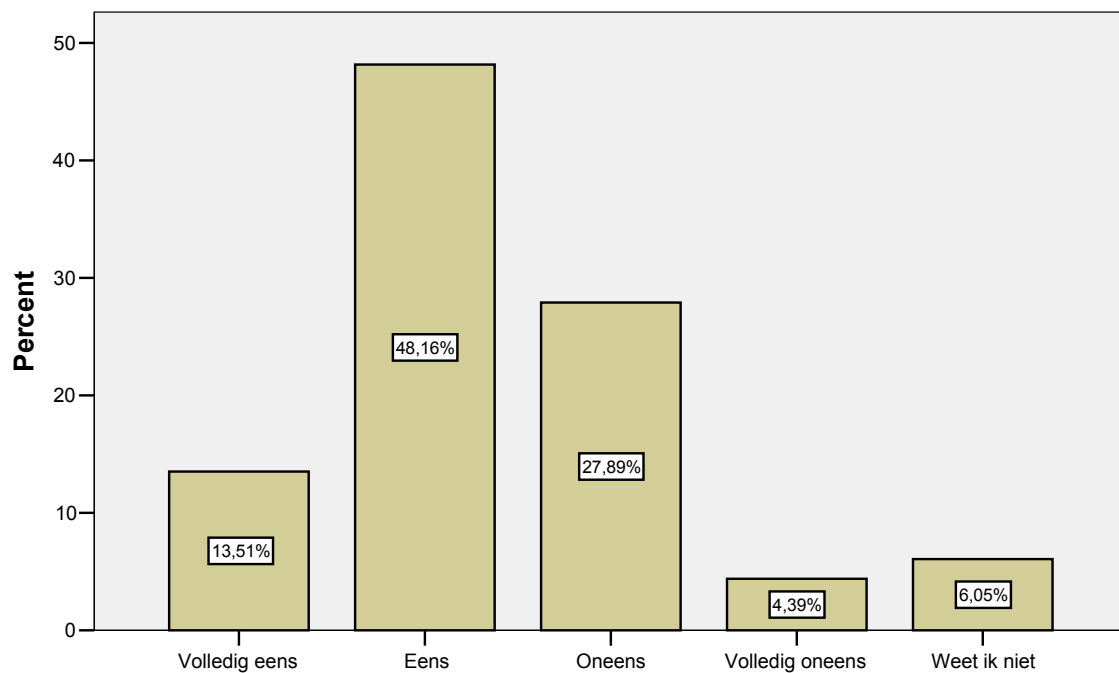
Bedrijventerreinen langs de snelwegen zorgen ervoor dat Brabant haar groene karakter verliest.

	Frequency	Percent	Valid Percent
Valid Volledig eens	156	13,7	13,7
Eens	538	47,2	47,2
Oneens	312	27,4	27,4
Volledig oneens	68	6,0	6,0
Weet ik niet	66	5,8	5,8
Total	1140	100,0	100,0

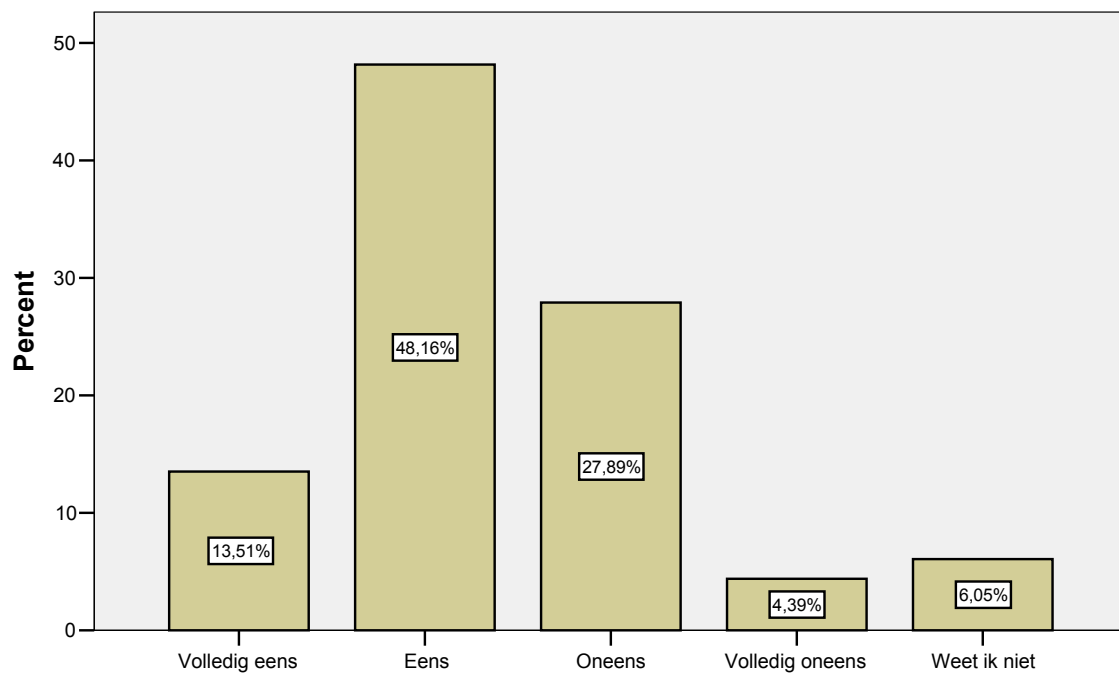
Bedrijventerreinen langst de snelweg zijn prima, als ik ze maar niet zie, doordat er bijvoorbeeld groen voor gepland wordt.

	Frequency	Percent	Valid Percent
Valid Volledig eens	178	15,6	15,6
Eens	678	59,5	59,5
Oneens	148	13,0	13,0
Volledig oneens	65	5,7	5,7
Weet ik niet	71	6,2	6,2
Total	1140	100,0	100,0

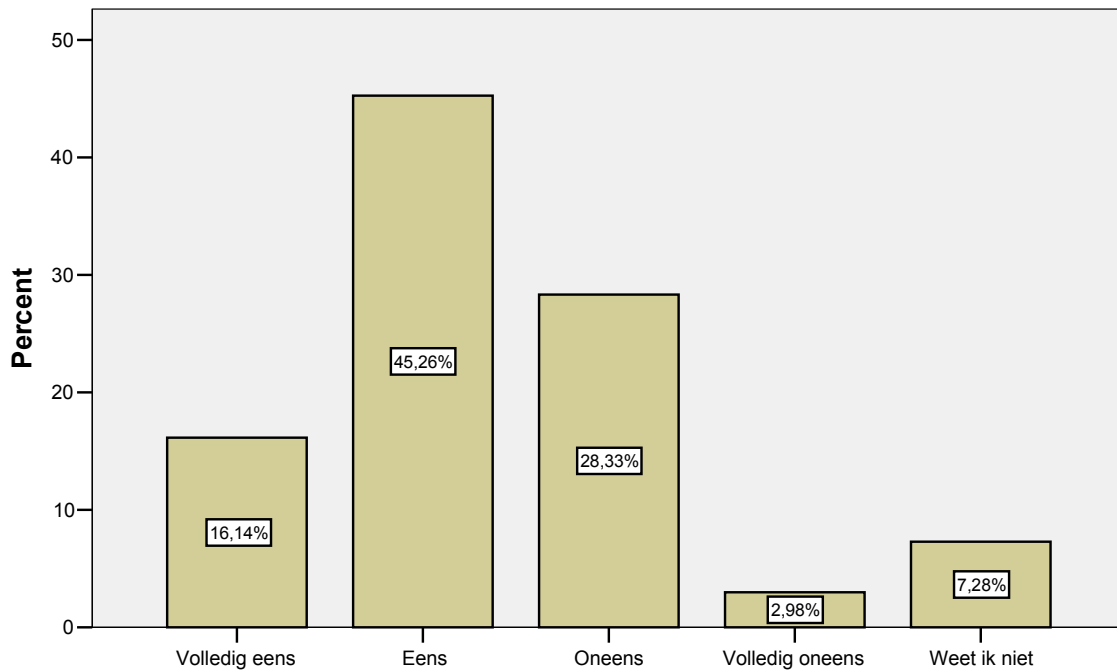
Een agrarisch pand past in een buitengebied, een ander soort bedrijfspand niet.

	Frequency	Percent	Valid Percent
Valid Volledig eens	154	13,5	13,5
Eens	549	48,2	48,2
Oneens	318	27,9	27,9
Volledig oneens	50	4,4	4,4
Weet ik niet	69	6,1	6,1
Total	1140	100,0	100,0

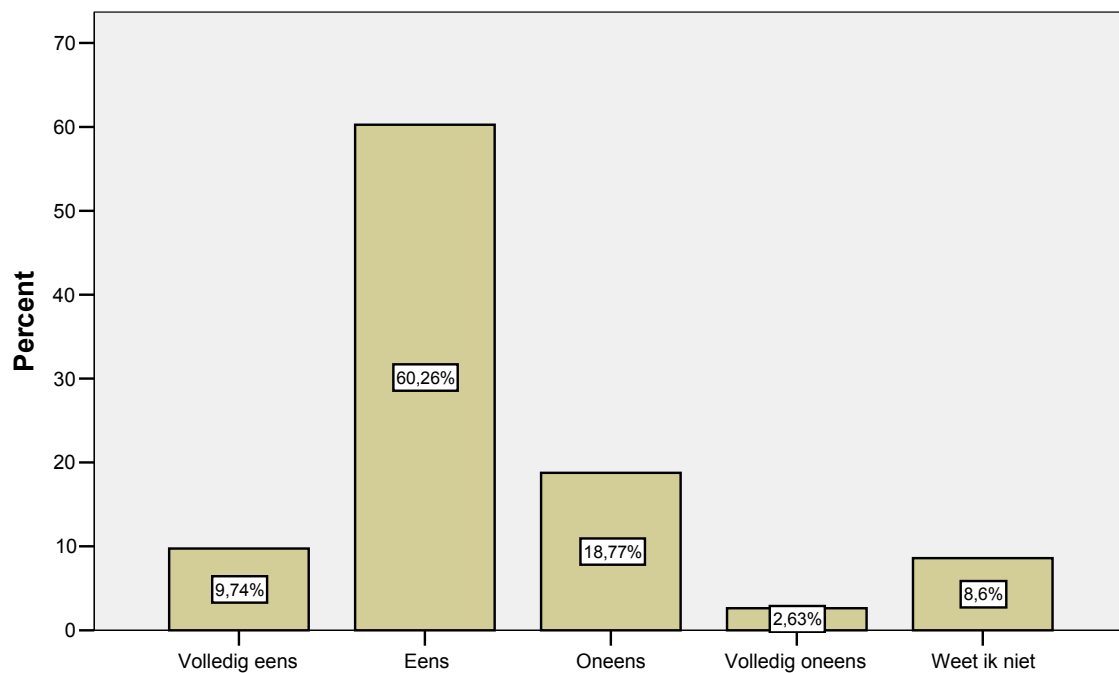
Steeds vaker bouwt men grote, lelijke gebouwen in open gebieden. Dit stoort mij enorm.

		Frequency	Percent	Valid Percent
Valid	Volledig eens	184	16,1	16,1
	Eens	516	45,3	45,3
	Oneens	323	28,3	28,3
	Volledig oneens	34	3,0	3,0
	Weet ik niet	83	7,3	7,3
	Total	1140	100,0	100,0

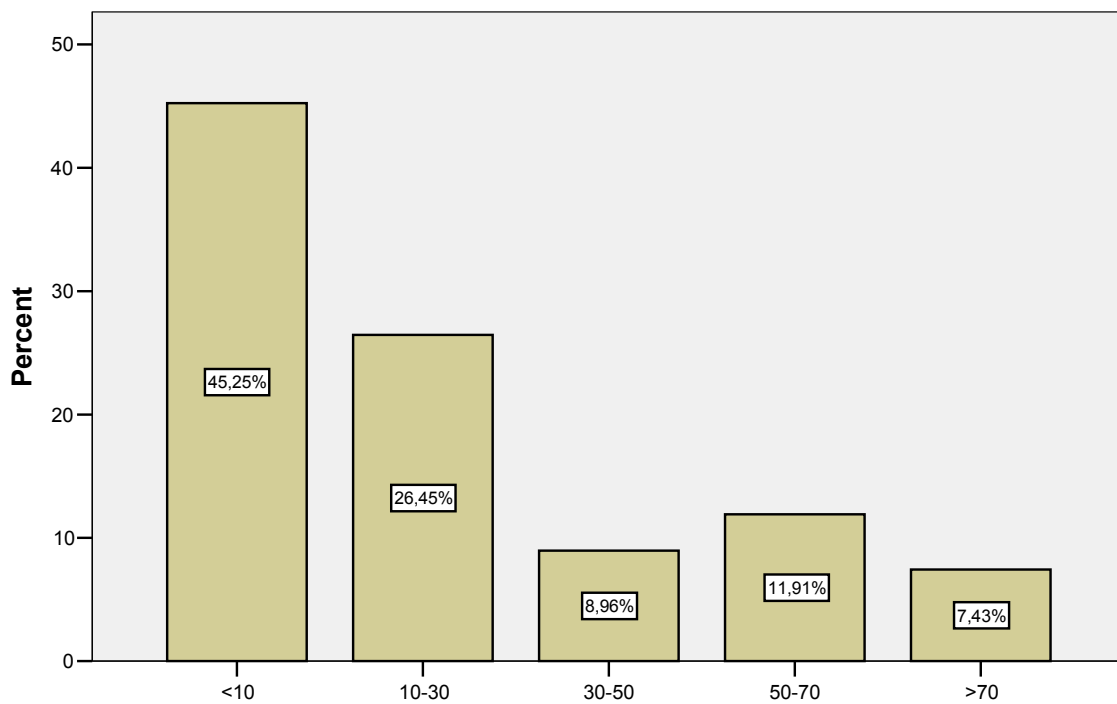
Wanneer men gebouwen in open gebieden neer zet, die ook nog eens de identiteit van mijn woonplaats versterken, mogen deze best zichtbaar zijn.

	Frequency	Percent	Valid Percent
Valid Volledig eens	111	9,7	9,7
Eens	687	60,3	60,3
Oneens	214	18,8	18,8
Volledig oneens	30	2,6	2,6
Weet ik niet	98	8,6	8,6
Total	1140	100,0	100,0

Hoeveel km reist u gemiddeld per dag (op en neer)?

		Frequency	Percent	Valid Percent
Valid	< 10	414	36,3	45,2
	10 - 30	242	21,2	26,4
	30 - 50	82	7,2	9,0
	50 - 70	109	9,6	11,9
	> 70	68	6,0	7,4
	Total		915	80,3
Missing	System	225	19,7	
Total		1140	100,0	

Bent in Brabant geboren?

		Frequency	Percent	Valid Percent
Valid	Ja	697	61,1	75,8
	Nee	222	19,5	24,2
	Total	919	80,6	100,0
Missing	System	221	19,4	
Total		1140	100,0	

Zo nee, woont u langer dan 5 jaar in Brabant?

		Frequency	Percent	Valid Percent
Valid	Ja	277	24,3	87,7
	Nee	39	3,4	12,3
	Total	316	27,7	100,0
Missing	System	824	72,3	
Total		1140	100,0	

Totaaloverzicht stelling van alle drie strata's

	Volledig eens	Eens	Oneens	Volledig oneens	Weet ik niet
Ik vind dat Brabant haar karakter niet mag verliezen, zodat voorkomen wordt dat de provincie op de Randstad gaat lijken.	46,1%	46,8%	3,7%	1,8%	1,5%
Ik vind dat mijn woonplaats steeds meer op andere plaatsen gaat lijken.	7,0%	32,5%	48,2%	7,1%	5,2%
Ik vind dat over het ontwerp van nieuwbouwwijken meer nagedacht moet worden.	17,0%	51,1%	20,3%	1,9%	9,7%
Ik vind de nieuwbouwwijken in mijn gemeente mooi.	8,3%	40,3%	32,3%	10,0%	9,1%
Wanneer een buitenstaander mijn woonplaats binnenrijdt, krijgt hij/zij direct een positief beeld van mijn woonplaats.	9,2%	45,4%	32,0%	2,4%	11,0%
Bedrijventerreinen langs de snelwegen zorgen ervoor dat Brabant haar groene karakter verliest.	13,7%	47,2%	27,4%	6,0%	5,8%
Bedrijventerreinen langst de snelweg zijn prima, als ik ze maar niet zie, doordat er bijvoorbeeld groen voor gepland wordt.	15,6%	59,5%	13,0%	5,7%	6,2%
Een agrarisch pand past in een buitengebied, een ander soort bedrijfspand niet.	13,5%	48,2%	27,9%	4,4%	6,1%
Steeds vaker bouwt men grote, lelijke gebouwen in open gebieden. Dit stoort mij enorm.	16,1%	45,3%	28,3%	3,0%	7,3%
Wanneer men gebouwen in open gebieden neerzet, die ook nog eens de identiteit van mijn woonplaats versterken, mogen deze best zichtbaar zijn.	9,7%	60,3%	18,8%	2,6%	8,6%

Overzicht uitslagen strata 1 (grote gemeenten)

	Volledig eens	Eens	Oneens	Volledig oneens	Weet ik niet
Ik vind dat Brabant haar karakter niet mag verliezen, zodat voorkomen wordt dat de provincie op de Randstad gaat lijken.	47,4%	41,4%	6,8%	3,9%	0,5%
Ik vind dat mijn woonplaats steeds meer op andere plaatsen gaat lijken.	8,9%	35,2%	42,4%	9,9%	3,6%
Ik vind dat over het ontwerp van nieuwbouwwijken meer nagedacht moet worden.	21,5%	49,0%	18,1%	2,6%	8,9%
Ik vind de nieuwbouwwijken in mijn gemeente mooi.	12,5%	38,0%	30,2%	10,7%	8,6%
Wanneer een buitenstaander mijn woonplaats binnenrijdt, krijgt hij/zij direct een positief beeld van mijn woonplaats.	8,1%	40,9%	34,1%	4,9%	12,0%
Bedrijventerreinen langs de snelwegen zorgen ervoor dat Brabant haar groene karakter verliest.	14,1%	51,6%	23,4%	4,9%	6,0%
Bedrijventerreinen langst de snelweg zijn prima, als ik ze maar niet zie, doordat er bijvoorbeeld groen voor gepland wordt.	14,1%	55,2%	20,3%	6,5%	3,9%
Een agrarisch pand past in een buitengebied, een ander soort bedrijfspand niet.	11,7%	45,1%	32,3%	4,9%	6,0%
Steeds vaker bouwt men grote, lelijke gebouwen in open gebieden. Dit stoort mij enorm.	25,0%	37,2%	29,2%	5,7%	2,9%
Wanneer men gebouwen in open gebieden neerzet, die ook nog eens de identiteit van mijn woonplaats versterken, mogen deze best zichtbaar zijn.	17,4%	57,6%	15,1%	2,1%	7,8%

Overzicht uitslagen strata 2 (middelgrote gemeenten)

	Volledig eens	Eens	Oneens	Volledig oneens	Weet ik niet
Ik vind dat Brabant haar karakter niet mag verliezen, zodat voorkomen wordt dat de provincie op de Randstad gaat lijken.	36,5%	57,1%	3,3%	1,5%	1,5%
Ik vind dat mijn woonplaats steeds meer op andere plaatsen gaat lijken.	3,3%	34,9%	50,3%	4,8%	6,6%
Ik vind dat over het ontwerp van nieuwbouwwijken meer nagedacht moet worden.	18,9%	51,3%	18,9%	3,1%	7,9%
Ik vind de nieuwbouwwijken in mijn gemeente mooi.	4,8%	40,8%	40,8%	12,2%	1,3%
Wanneer een buitenstaander mijn woonplaats binnenrijdt, krijgt hij/zij direct een positief beeld van mijn woonplaats.	11,0%	41,3%	31,9%	1,3%	14,5%
Bedrijventerreinen langs de snelwegen zorgen ervoor dat Brabant haar groene karakter verliest.	18,4%	39,5%	31,4%	4,6%	6,1%
Bedrijventerreinen langst de snelweg zijn prima, als ik ze maar niet zie, doordat er bijvoorbeeld groen voor gepland wordt.	16,8%	56,6%	15,3%	6,4%	4,8%
Een agrarisch pand past in een buitengebied, een ander soort bedrijfspand niet.	6,6%	54,8%	30,6%	5,1%	2,8%
Steeds vaker bouwt men grote, lelijke gebouwen in open gebieden. Dit stoort mij enorm.	13,5%	46,7%	32,1%	3,1%	4,6%
Wanneer men gebouwen in open gebieden neerzet, die ook nog eens de identiteit van mijn woonplaats versterken, mogen deze best zichtbaar zijn.	7,4%	62,5%	13,8%	5,6%	10,7%

Overzicht uitslagen strata 3 (kleine gemeenten)

	Volledig eens	Eens	Oneens	Volledig oneens	Weet ik niet
Ik vind dat Brabant haar karakter niet mag verliezen, zodat voorkomen wordt dat de provincie op de Randstad gaat lijken.	55,2%	41,5%	0,8%	-	2,5%
Ik vind dat mijn woonplaats steeds meer op andere plaatsen gaat lijken.	9,1%	27,2%	51,9%	6,6%	5,2%
Ik vind dat over het ontwerp van nieuwbouwwijken meer nagedacht moet worden.	10,2%	53,3%	24,2%	-	12,4%
Ik vind de nieuwbouwwijken in mijn gemeente mooi.	7,7%	42,0%	25,3%	6,9%	18,1%
Wanneer een buitenstaander mijn woonplaats binnenrijdt, krijgt hij/zij direct een positief beeld van mijn woonplaats.	8,5%	54,7%	29,9%	0,8%	6,0%
Bedrijventerreinen langs de snelwegen zorgen ervoor dat Brabant haar groene karakter verliest.	8,2%	50,8%	27,2%	8,5%	5,2%
Bedrijventerreinen langst de snelweg zijn prima, als ik ze maar niet zie, doordat er bijvoorbeeld groen voor gepland wordt.	15,9%	67,0%	2,7%	4,1%	10,2%
Een agrarisch pand past in een buitengebied, een ander soort bedrijfspand niet.	22,8%	44,2%	20,3%	3,0%	9,6%
Steeds vaker bouwt men grote, lelijke gebouwen in open gebieden. Dit stoort mij enorm.	9,6%	52,2%	23,4%	-	14,8%
Wanneer men gebouwen in open gebieden neerzet, die ook nog eens de identiteit van mijn woonplaats versterken, mogen deze best zichtbaar zijn.	4,1%	60,7%	28,0%	-	7,1%

Bijlage 7: Kruistabel: Geslacht - Stellingen

Geslacht * Ik vind dat Brabant zijn karakter niet mag verliezen, zodat voorkomen wordt dat de provincie op de Randstad gaat lijken.

		Volledig eens	Eens	Oneens	Volledig oneens	Weet ik niet	Totaal
Geslacht	Man	45,6%	47,5%	3,6%	2,4%	1,0%	100,0%
	Vrouw	46,0%	47,1%	3,9%	1,0%	2,0%	100,0%

Geslacht * Ik vind dat mijn woonplaats steeds meer op andere plaatsen gaat lijken.

		Volledig eens	Eens	Oneens	Volledig oneens	Weet ik niet	Totaal
Geslacht	Man	7,1%	32,0%	52,9%	7,1%	1,0%	100,0%
	Vrouw	7,2%	33,0%	44,9%	6,4%	8,6%	100,0%

Geslacht * Ik vind dat over het ontwerp van nieuwbouwwijken meer nagedacht moet worden.

		Volledig eens	Eens	Oneens	Volledig oneens	Weet ik niet	Totaal
Geslacht	Man	19,8%	48,8%	16,6%	1,4%	13,4%	100,0%
	Vrouw	14,2%	53,8%	23,2%	2,3%	6,5%	100,0%

Geslacht * Ik vind de nieuwbouwwijken in mijn gemeente mooi.

		Volledig eens	Eens	Oneens	Volledig oneens	Weet ik niet	Totaal
Geslacht	Man	3,4%	37,3%	35,5%	10,7%	13,2%	100,0%
	Vrouw	12,1%	42,9%	30,2%	8,8%	6,0%	100,0%

Geslacht * Wanneer een buitenstaander mijn woonplaats binnenrijdt, krijgt hij/zij direct een positief beeld van mijn woonplaats.

		Volledig eens	Eens	Oneens	Volledig oneens	Week ik niet	Totaal
Geslacht	Man	9,5%	45,6%	32,1%	1,8%	11,0%	100,0%
	Vrouw	8,3%	46,0%	32,0%	2,8%	10,9%	100,0%

Geslacht * Bedrijventerreinen langs de snelwegen zorgen ervoor dat Brabant haar groene karakter verliest.

		Volledig eens	Eens	Oneens	Volledig oneens	Week ik niet	Totaal
Geslacht	Man	10,3%	50,3%	28,0%	8,7%	2,8%	100,0%
	Vrouw	16,6%	44,2%	27,1%	3,8%	8,3%	100,0%

Geslacht * Bedrijventerreinen langst de snelweg zijn prima, als ik ze maar niet zie, doordat er bijvoorbeeld groen voor gepland wordt.

		Volledig eens	Eens	Oneens	Volledig oneens	Week ik niet	Totaal
Geslacht	Man	17,9%	56,4%	16,4%	5,7%	3,6%	100,0%
	Vrouw	13,7%	62,8%	9,6%	5,4%	8,5%	100,0%

Geslacht * Een agrarisch pand past in een buitengebied, een ander soort bedrijfspand niet.

		Volledig eens	Eens	Oneens	Volledig oneens	Week ik niet	Totaal
Geslacht	Man	11,2%	44,6%	32,5%	6,9%	4,7%	100,0%
	Vrouw	15,5%	50,9%	24,0%	2,3%	7,3%	100,0%

Geslacht * Steeds vaker bouwt men grote, lelijke gebouwen in open gebieden. Dit stoort mij enorm.

		Volledig eens	Eens	Oneens	Volledig oneens	Week ik niet	Totaal
Geslacht	Man	15,8%	51,7%	23,7%	3,4%	5,5%	100,0%
	Vrouw	16,2%	40,1%	33,0%	2,1%	8,6%	100,0%

Geslacht * Wanneer men gebouwen in open gebieden neer zet, die ook nog eens de identiteit van mijn woonplaats versterken, mogen deze best zichtbaar zijn.

		Volledig eens	Eens	Oneens	Volledig oneens	Week ik niet	Totaal
Geslacht	Man	11,6%	60,0%	17,8%	2,6%	8,1%	100,0%
	Vrouw	8,5%	60,8%	19,7%	2,3%	8,6%	100,0%

Geslacht * Hoeveel km reist u gemiddeld per dag (op en neer)?

		Volledig eens	Eens	Oneens	Volledig oneens	Week ik niet	Totaal
Geslacht	Man	34,2%	27,4%	9,7%	18,5%	10,2%	100,0%
	Vrouw	55,1%	25,5%	7,3%	6,9%	5,3%	100,0%

Geslacht * Bent in Brabant geboren?

		Ja	Nee	Totaal
Geslacht	Man	74,1%	25,9%	100,0%
	Vrouw	76,9%	23,1%	100,0%

Geslacht * Zo nee, woont u langer dan 5 jaar in Brabant?

		Ja	Nee	Totaal
Geslacht	Man	92,3%	7,7%	100,0%
	Vrouw	85,1%	14,9%	100,0%

Bijlage 8: Kruistabel: KM - Stellingen

Hoeveel km reist u gemiddeld per dag (op en neer)? * Ik vind dat Brabant zijn karakter niet mag verliezen, zodat voorkomen wordt dat de provincie op de Randstad gaat lijken.

	Volledig eens	Eens	Oneens	Volledig oneens	Weet ik niet
< 10	48,3%	41,4%	42,5%	33,3%	88,2%
10 - 30	26,9%	26,6%	25,0%	38,1%	,0%
30 - 50	9,7%	8,0%	7,5%	19,0%	5,9%
50 - 70	7,0%	16,5%	20,0%	9,5%	,0%
> 70	8,0%	7,5%	5,0%	,0%	5,9%
Total	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Hoeveel km reist u gemiddeld per dag (op en neer)? * Ik vind dat mijn woonplaats steeds meer op andere plaatsen gaat lijken.

	Volledig eens	Eens	Oneens	Volledig oneens	Weet ik niet
< 10	47,7%	39,7%	46,5%	28,6%	84,3%
10 - 30	21,5%	33,0%	23,5%	42,9%	,0%
30 - 50	9,2%	6,7%	10,0%	17,5%	2,0%
50 - 70	6,2%	14,1%	11,8%	11,1%	7,8%
> 70	15,4%	6,4%	8,2%	,0%	5,9%
Total	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Hoeveel km reist u gemiddeld per dag (op en neer)? * Ik vind dat over het ontwerp van nieuwbouwwijken meer nagedacht moet worden.

	Volledig eens	Eens	Oneens	Volledig oneens	Weet ik niet
< 10	35,8%	42,4%	51,8%	50,0%	63,0%
10 - 30	34,0%	29,0%	20,0%	5,0%	17,4%
30 - 50	11,7%	7,2%	10,0%	30,0%	6,5%
50 - 70	13,6%	13,2%	10,0%	10,0%	5,4%
> 70	4,9%	8,1%	8,2%	5,0%	7,6%
Total	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Hoeveel km reist u gemiddeld per dag (op en neer)? * Ik vind de nieuwbouwwijken in mijn gemeente mooi.

	Volledig eens	Eens	Oneens	Volledig oneens	Weet ik niet
< 10	51,9%	50,7%	37,1%	47,0%	43,1%
10 - 30	27,8%	19,7%	36,1%	24,0%	20,0%
30 - 50	12,7%	10,2%	5,2%	16,0%	4,6%
50 - 70	5,1%	8,3%	16,8%	9,0%	21,5%
> 70	2,5%	11,1%	4,8%	4,0%	10,8%
Total	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Hoeveel km reist u gemiddeld per dag (op en neer)? * Wanneer een buitenstaander mijn woonplaats binnenrijdt, krijgt hij/zij direct een positief beeld van mijn woonplaats.

	Volledig eens	Eens	Oneens	Volledig oneens	Weet ik niet
< 10	50,0%	49,6%	41,1%	48,1%	37,3%
10 - 30	20,0%	22,7%	33,3%	22,2%	26,4%
30 - 50	12,2%	7,9%	9,7%	18,5%	5,5%
50 - 70	7,8%	12,4%	9,1%	,0%	24,5%
> 70	10,0%	7,4%	6,8%	11,1%	6,4%
Total	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Hoeveel km reist u gemiddeld per dag (op en neer)? * Bedrijventerreinen langs de snelwegen zorgen

ervoor dat Brabant haar groene karakter verliest.

	Volledig eens	Eens	Oneens	Volledig oneens	Weet ik niet
< 10	40,9%	37,3%	56,6%	40,4%	62,7%
10 - 30	29,5%	34,9%	13,6%	26,9%	18,6%
30 - 50	9,1%	8,6%	9,8%	9,6%	6,8%
50 - 70	11,4%	10,8%	15,1%	11,5%	6,8%
> 70	9,1%	8,4%	4,9%	11,5%	5,1%
Total	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Hoeveel km reist u gemiddeld per dag (op en neer)? * Bedrijventerreinen langst de snelweg zijn prima, als ik ze maar niet zie, doordat er bijvoorbeeld groen voor gepland wordt.

	Volledig eens	Eens	Oneens	Volledig oneens	Weet ik niet
< 10	36,5%	50,7%	25,0%	51,7%	65,9%
10 - 30	35,8%	24,4%	30,0%	17,2%	20,5%
30 - 50	12,2%	8,2%	8,6%	12,1%	4,5%
50 - 70	4,1%	10,5%	26,4%	17,2%	2,3%
> 70	11,5%	6,3%	10,0%	1,7%	6,8%
Total	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Hoeveel km reist u gemiddeld per dag (op en neer)? * Een agrarisch pand past in een buitengebied, een ander soort bedrijfspand niet.

	Volledig eens	Eens	Oneens	Volledig oneens	Weet ik niet
< 10	63,3%	49,3%	34,8%	31,0%	34,1%
10 - 30	21,1%	27,2%	25,8%	21,4%	41,5%
30 - 50	7,3%	8,6%	10,9%	11,9%	2,4%
50 - 70	5,5%	10,3%	15,4%	23,8%	12,2%
> 70	2,8%	4,6%	13,1%	11,9%	9,8%
Total	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Hoeveel km reist u gemiddeld per dag (op en neer)? * Steeds vaker bouwt men grote, lelijke gebouwen in open gebieden. Dit stoort mij enorm.

	Volledig eens	Eens	Oneens	Volledig oneens	Weet ik niet
< 10	40,7%	49,6%	40,8%	30,3%	56,5%
10 - 30	25,3%	26,1%	28,7%	27,3%	19,6%
30 - 50	14,0%	7,4%	7,9%	15,2%	8,7%
50 - 70	12,7%	10,2%	13,6%	18,2%	10,9%
> 70	7,3%	6,7%	9,1%	9,1%	4,3%
Total	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Bijlage 9: Kruistabel: Geboren in Brabant - Stellingen

Bent in Brabant geboren? * Ik vind dat Brabant zijn karakter niet mag verliezen, zodat voorkomen wordt dat de provincie op de Randstad gaat lijken.

	Volledig eens	Eens	Oneens	Volledig oneens	Weet ik niet	Totaal
Ja	46,8%	45,6%	3,0%	2,3%	2,3%	100,0%
Nee	38,7%	49,1%	9,5%	2,3%	,5%	100,0%

Bent in Brabant geboren? * Ik vind dat mijn woonplaats steeds meer op andere plaatsen gaat lijken.

	Volledig eens	Eens	Oneens	Volledig oneens	Weet ik niet	Totaal
Ja	8,3%	33,7%	45,5%	7,6%	4,9%	100,0%
Nee	3,2%	29,7%	53,2%	5,9%	8,1%	100,0%

Bent in Brabant geboren? * Ik vind dat over het ontwerp van nieuwbouwwijken meer nagedacht moet worden.

	Volledig eens	Eens	Oneens	Volledig oneens	Weet ik niet	Totaal
Ja	17,8%	51,1%	20,7%	2,4%	7,9%	100,0%
Nee	18,6%	50,2%	11,8%	2,3%	17,2%	100,0%

Bent in Brabant geboren? * Ik vind de nieuwbouwwijken in mijn gemeente mooi.

	Volledig eens	Eens	Oneens	Volledig oneens	Weet ik niet	Totaal
Ja	10,0%	38,5%	34,6%	9,9%	7,0%	100,0%
Nee	5,4%	41,0%	32,0%	14,0%	7,7%	100,0%

Bent in Brabant geboren? * Wanneer een buitenstaander mijn woonplaats binnenrijdt, krijgt hij/zij direct een positief beeld van mijn woonplaats.

	Volledig eens	Eens	Oneens	Volledig oneens	Weet ik niet	Totaal
Ja	10,3%	42,3%	34,6%	2,2%	10,6%	100,0%
Nee	8,1%	37,8%	32,4%	5,4%	16,2%	100,0%

Bent in Brabant geboren? * Bedrijventerreinen langs de snelwegen zorgen ervoor dat Brabant haar groene karakter verliest.

	Volledig eens	Eens	Oneens	Volledig oneens	Weet ik niet	Totaal
Ja	15,9%	43,6%	29,4%	5,9%	5,2%	100,0%
Nee	11,3%	48,2%	25,2%	5,0%	10,4%	100,0%

Bent in Brabant geboren? * Bedrijventerreinen langst de snelweg zijn prima, als ik ze maar niet zie, doordat er bijvoorbeeld groen voor gepland wordt.

	Volledig eens	Eens	Oneens	Volledig oneens	Weet ik niet	Totaal
Ja	14,3%	58,5%	14,6%	7,2%	5,3%	100,0%
Nee	22,1%	54,1%	17,1%	3,6%	3,2%	100,0%

Bent in Brabant geboren? * Een agrarisch pand past in een buitengebied, een ander soort bedrijfspand niet.

	Volledig eens	Eens	Oneens	Volledig oneens	Weet ik niet	Totaal
Ja	11,2%	53,1%	26,5%	4,3%	4,9%	100,0%
Nee	14,9%	38,7%	37,8%	5,4%	3,2%	100,0%

Bent in Brabant geboren? * Steeds vaker bouwt men grote, lelijke gebouwen in open gebieden. Dit stoort mij enorm.

	Volledig eens	Eens	Oneens	Volledig oneens	Weet ik niet	Totaal
Ja	15,1%	49,1%	27,7%	3,6%	4,6%	100,0%
Nee	22,5%	37,4%	32,9%	4,1%	3,2%	100,0%

Bent in Brabant geboren? * Wanneer men gebouwen in open gebieden neer zet, die ook nog eens de identiteit van mijn woonplaats versterken, mogen deze best zichtbaar zijn.

	Volledig eens	Eens	Oneens	Volledig oneens	Weet ik niet	Totaal
Ja	12,6%	55,8%	17,6%	3,7%	10,2%	100,0%
Nee	7,2%	68,5%	16,7%	1,8%	5,9%	100,0%

Bronnenlijst

-
- ¹ Internetbron, <http://www.d66statenfractie.nl>, geraadpleegd op 17 april 2006;
  - ² Hamers & Nabielek (2006), Bloeiende Bermen, NAI Uitgevers, Rotterdam;
  - ³ Internetbron, <http://stadjerswacht.blogspot.nl>, geraadpleegd op 18 april 2006;
  - ⁴ Internetbron, <http://www.snmenl>, geraadpleegd op 18 april 2006;
  - ⁵ Internetbron, <http://www.natuurplanbureau.nl>, geraadpleegd op 19 april 2006.